პროლეტარეებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდითო!

ლიტერატურა და ხელოვნება

საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის და ხელოვნების საქმეთა სამმართველოს ყოველკვირეული ორგანო

№ 17 (70), კვირა, 20 მაისი, 1945 წ. ფასი 1 მან.

დღეს ნომერშია:

— **ალექსანდრე სერგის-ძე შჩერბაკოვი.**
— **გრიგოლ ცეცხლაძე** — ნინა სვოგოდა (ლექსი).
— პოეტური კულტურის შემდგომი ზრდისათვის.
— **შალვა აფხაიძე** — ქართული სცენის ოსტატი (ვ. ანჯაფარიძის სასცენო მოღვაწეობის 25 წლისთავის შესრულების გამო).
— **კონსტანტინე გამსახურდია** — თანამედროვე რომანისათვის (წერილი მესამე).
— **გიორგი სამხარაძე** — დომენტი თომაშვილის პოეზია.
— **დომენტი თომაშვილი**—ქართული (ლექსი).
— **გენერალი ქიქოძე**—ალექსანდრეს ყაზბეგი.
— **გონდო კეშელავა** — ორი ლექსი.
— **მარიკა ბარათაშვილი** — საგაზაფხულო სიმღერა (ლექსი).
— **ქსენია მჟავია** — დღესასწაული (ლექსი).
— **ლევან ასათიანი** — მწვრილის გზა.
— დოც. **ამბერკი გაჩეჩილაძე** — მეტვრამეტე საუკუნის იშვიათ ხელნაწერთა კრებული
— „ქართველი მეომრები საბჭოთა ხალხის დიდ სამამულო ომში“.
— ლიტერატურული ცხოვრება.

ა. ს. შჩერბაკოვი

10 მაისს მძიმე და ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა ბოლშევიკური პარტიის ერთ-ერთი გამოჩენილი მოღვაწე ამხანაგი **ალექსანდრე სერგის-ძე შჩერბაკოვი.** სიკვდილმა ჩვენს რიგებს გამოსტაცა მახლობელი მეგობარი, თანამებრძოლი, მშრომელთა საქმისათვის მგზნებარე მებრძოლი.

ამხანაგმა **შჩერბაკოვმა** ჭაბუკობიდანვე ბოლშევიკების პარტიას დაუკავშირა თავისი ბედი და მთელ თავის ძალებს ხალხის სამსახურს აბამდა.

მრავალი წლის მანძილზე ამხანაგი **შჩერბაკოვი** ხელმძღვანელ სამუშაოს ასრულებდა კომკავშირულ და პარტიულ ორგანიზაციებში. უკანასკნელი შვიდი წლის განმავლობაში ამხანაგი **შჩერბაკოვი** მუშაობდა საკავშირო კ. პ. (ბ) მოსკოვის საქალაქო და საოლქო კომიტეტების მდივნად, ხელმძღვანელობდა ჩვენი პარტიის უდიდეს ორგანიზაციას.

ამხანაგი **შჩერბაკოვი** იყო ბოლშევიკური პარტიის ერთგული შვილი, მისი პოლიტიკის აქტიური გამტარებელი, ჩვენს ქვეყანაში სოციალისტური-მშენებლობის ერთ-ერთი უდიდესი ორგანიზატორი.

დიდი სამამულო ომის დროს ამხანაგმა **შჩერბაკოვმა** მჩქეფარე ენერგია გამოიჩინა ფრონტის დასახმარებლად მშრომელთა მასების დარაზმვის საქმეში და წითელ არმიაში პოლიტიკური მუშაობის მოწყობაში. ომიანობის დროის პირობებში ამხანაგ **შჩერბაკოვის** ორგანიზატორული უნარი სავსებით გაიმალა. ხელმძღვანელობდა რა მოსკოვის პარტიულ ორგანიზაციას, ამხანაგი **შჩერბაკოვი** დედაქალაქის მშრომელებს რაზმავდა სამშობლოს დასაცავად და მოსკოვის დაცვის ერთ-ერთი ორგანიზატორი იყო. ასრულებდა რა ხელმძღვანელ სამუშაოს პარტიაში როგორც საკავშირო კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის მდივანი, ამხანაგი **შჩერბაკოვი** ამასთანავე იყო წითელი არმიის მთავარი პოლიტიკური სამმართველოს უფროსი, იგი ბევრ ძალასა და ენერგიას ახმარდა წითელი არმიის მებრძოლთა და მეთაურთა პოლიტიკურ აღზრდას. ამავე დროს ამხანაგი **შჩერბაკოვი** იყო ომის დაწყებისას ძექმნილი საბჭოთა საინფორმაციო ბიუროს უფროსი, იგი უზრუნველყოფდა მართალ ინფორმაციას საბჭოთა ჯარების საომარი მოქმედების შესახებ.

საძეურნეო მშენებლობის დარგში წარმატებითი მოღვაწეობისათვის ამხანაგი **შჩერბაკოვი** დაჯილდოებულია ლენინის სამი ორდენით და უძაღლესი მთავარსარდლობის დავალებათა წარმატებით შესრულებისათვის დაჯილდოებულია სუვოროვის 1-ლი ხარისხის ორდენით და კუტუზოვის 1-ლი ხარისხის ორდენით.

ა. ს. შჩერბაკოვის სიკვდილი მძიმე დანაკლისია ბოლშევიკების პარტიისა და საბჭოთა ხალხისათვის. ამხანაგი **შჩერბაკოვი** ვერ მოესწრო ენახა ნაყოფი გერმანელ ფაშისტ დამპყრობლებზე საბჭოთა ხალხის გამარჯვებისა, რომლის მიღწევასაც ძან მთელი თავისი ძალები მოახმარა.

ბოლშევიკური პარტიის გამოჩენილი მოღვაწის, ჩვენი სამშობლოს ერგზნებარე პატრიოტის — **ალექსანდრე სერგის-ძე შჩერბაკოვის** ხსოვნა საუდამოდ დარჩება ჩვენს გულში.

ძვიდობით ძვირფასო მეგობარო და ერთგულო ამხანაგო!

ი. სტალინი, ვ. მოლოტოვი, მ. კალინინი, კ. ვოროშილოვი, ლ. ბერია, გ. მალენკოვი, ა. მიკოიანი, ლ. კაგანოვიჩი, ნ. ხრუშჩოვი, ა. ჟდანოვი, ნ. ვერნიკი, ნ. ვოზნესენსკი, ა. ანდრეევი, ნ. ბულგანინი, გ. პოპოვი, მ. შკირიატოვი, გ. ჟუკოვი, ა. ვასილევსკი, ს. ბუდიონი, ა. ანტონოვი, ბ. ჩერნოუსოვი, პ. ტარასოვი, ი. შიკინი, ვ. პავლიუკოვი, ფ. გოლიკოვი, ა. პოსკრებიშევი, ვ. პრონინი, გ. ალექსანდროვი, ა. გორკინი, ნ. მიხაილოვი, ვ. მერკულოვი, ბ. ქობულოვი, ს. კრუგლოვი, ა. შახურინი, ა. მაქსიმოვი, პ. პოსპელოვი, ნ. შატალინი, პ. ფედოსეევი, მ. შამბერგი, ე. ანდრეევი, ი. სოკოლოვი, მ. მალახოვი, მ. ჟურავლიოვი, ა. ბლინოვი, ნ. დანილოვი, ნ. ფირიუბინი, გ. ფედოტოვი, ი. ნოვიკოვი, ნ. ვლასიკი, ნ. კრასავჩენკო, ს. აფანასიევი, პ. პოზდეევი, პ. არტემიევი, კ. სინილოვი, ვ. რომანჩენკო.

საქართველოს კომუნისტური პარტიის (ბოლშევიკების) ცენტრალური კომიტეტისა და საქართველოს სს რესპუბლიკის სახალხო კომისართა საბჭოსაგან

საქართველოს კომუნისტური პარტიის (ბოლშევიკების) ცენტრალური კომიტეტი და საქართველოს სს რესპუბლიკის სახალხო კომისართა საბჭო ღრმა მწუხარებით აუწყებენ საქართველოს მშრომელთ, რომ ამა წლის 10 მაისს მძიმე და ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ, მოსკოვში გარდაიცვალა ბოლშევიკური პარტიისა და საბჭოთა სახელმწიფოს გამოჩენილი მოღვაწე, წითელი არმიის ერთ-ერთი უაღრესად თვალსაჩინო ხელმძღვანელი, საკავშირო კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტისა და მოსკოვის კომიტეტის მდივანი ამხანაგი **ალექსანდრე სერგის-ძე შჩერბაკოვი.**

საქართველოს კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტი
საქართველოს სს რესპუბლიკის სახკომსაბჭო

გრიგოლ ცეცხლაძე

ნინა სვოგოდა

I.

მთელი დღე თოვდა, ამოიჭრა საღამოს ქარი.
ავადმყოფ დედას სარეცელთან ასული უჯდა.
„— გაიგე რამე, ძმის ან მამის? ნინა, მითხარი!“
ასული პასუხს ვერ ახერხებს, თითქოს დამუნჯდა.

„— შენ რაღაც იცი, ნუ მიმალავ, გამიზიარე!..“
„— რა ვქნა, დედილო, ძნელი არის ამბის გაგება!“
ასული ცდილობს შეიკავოს ცრემლი მდუღარე,—
დედას ვერ უმხელს ის ცუდ ამბებს და იდაგება.

ნინამ თვით ნახა: დაჭრილი ძმა მიჰყავდა მამას,
უკან იხევდა ის ნაწილი, მტრისგან ძლეული.
მაგრამ სამსალით იგი გულს ხომ ვერ მოუშხამავს,
როს უკანასკნელ წუთებს ებრძვის დედა სნეული...

გათენდა დილა. მზე იცინის, კეკლუცობს დარი.
ნინას კი უნდა: ჩამობნელდეს, წვიმდეს და თოვდეს;
შავი ღრუბლებით დათალხული ბუნება ჰგლოვდეს, —
ის აღარ ჰმალავს ეხლა ცრემლებს—დედა დევს **მკვდარი.**

II.

გულს ისარივით განეწონა მტრების ხარხარი.
საიდღაც მიჰყავთ. ჩაამწკრივეს ქალიშვილები.
კრთის ცისფერ თვალთა წამწამებზე აქა-იქ ცვარი.
მაინც მორჩილად არ არიან თავდახრილები.

მატარებელი ჰკივის როგორც დაჭრილი ქალი.
„— ნინა სვობოდა!“—ისმის ვით ხმა მუხთალი **ბედის.**
ასულმა ჯალათს შეაშუქა მრისხანე თვალი,
ვაგონის კარზე მიუთითეს, უბრძანეს:—„შედი!“

საფეხურებზე იგი შესდგა და მოიხედა:
„— გტოვებ სამშობლოვ, ჩემო მთებო, ჩემო ველებო,
ვტოვებ შენს საფლავს, საყვარელო, ძვირფასო **დედ,**
მაგრამ...“ და აღარ დააცალეს მას გაგრძელება!

III.

უხეშ გერმანელს ეკუთვნოდა მდიდარი ფერმა,
სად მძიმე შრომას ეწეოდა ნორჩი ტყვე-ქალი;
სადაც დასჩაგრა ლალისფერი ბაიას ფერმა,
მაგრამ იმედის სხივს არ თმობდა ცისფერი თვალი.

ენანებოდა ყოველი დღე, ყოველი წამი,
ებრალებოდა თავისთავი—სევდის დობილი;
თვით ჰაერიც კი უცხო მხარის უჩნდა ვით შხამი,
და მის ფიქრებში კრთოდა შური, შხამში წრთობილი.

როცა დაღლილი, დასეტყვილი ჩაიძინებდა,
სამშობლოსაკენ მოაფრეხდნენ **სმხრების** ფრთები.
სწრაფ გაჩნდებოდა ძეგობრებთან, თავის წიგნებთან,
მის ტექსიკუში გრძელდებოდა კვლავ გამოცდები.

მაგრამ უეცრად სხვა სურათი სცვლიდა ამ სურათს:
შეწყდა გაძოცდა... ზარაზნების ისმის გრიალი,
ჩვენი გმირები მტერს ეკვეთნენ, გაისმის „ურა!“
მთელი ქვეყანა ხახარშია, ცას სწვდება ალი...

დედის ხმაც ესმის:—„რად მიმალავ, ნინა, მითხარი„“
ვერ საკაცით ძმა სერგეი გამოატარეს...
ვარეთ ისევ თოვს. მკვდრულ სიჩუმეს მოუცავს ბინა...
ჯზე და ჯალათი დილით ერთად ძოადგნეს კარებს...

იცვლება წამი... ნინა ისევ ტოლებთან არის.
ნორჩ პატრიოტთა თრთიან გულხი, თანაბრად ძგერენ,
ვრცელი სამშობლოს გამლილ რუქას სევდით დასცქერ**ენ**...
ძაგრამ მომავალს იმედიახს ყველა შეჰხარის.

ერთად გამოჩნდნენ სახეები ძმისა და მამის.
„— ნინა, ნუ **ბიშობ!**—ძმა ეძახის—ძოგჰკალით **გველ!**“
ტყვეობა თითქოს სიზმარია ავადმყოფ ღამის...
სტალინის დროშამ გაანათა მიდამო ვრცელი.

IV.

ძალაუნებურ შეისწავლა ნინამ მტრის ენა,
გული კი, გული სამშობლოზე ღონდება უფრო.
იტაცებს მხოლოდ რადიოთი ამბის ძოსმეხა
და ყურისგდება, თუ ბრძოლებზე ვინმე საუბრობს.

გაუცინარი დადიოდა ის სამი წელი
და ძხოლოდ ეხლა აუყვავდა იმედის ვარდი.
იცის, პრუსიის მიწაზეა აწ ბრძოლის ველი,
იქ ელავს ხმალი სტალინური მამაც გვარდიის.

დღეს ბრძოლების ხმა მას ეუბნოდა შორი მანძილით
და ახარებდა, ვით მუსიკა ტკბილ მოსასმენი.
ქვემეხთა გრგვინვით დაიმა ტყვე-ქალმა ძილი,
გულს სასოება ჩაესახა შვების ძოფენი.

ძინავს. ოცნება მას მეგობრობს და გზას უნათებს:
სატრფო სამშობლოს მთა-ველები თვალწინ დგებიან,
ის შინ დაბრუნდა და მშობლიურს ხედავს სურათებს...
მაგრამ... ნეტავი მამა და ძმა სად იქნებიან?..

„— სერჟანტ სვობოდა!“—მჭექარე ხმა ჩაესმა ძილში.
ნინა იღვიძებს და ფანჯარას მიაჩერდება...
„— სერჟანტ სვობოდა! დავისვენოთ ამ ფერმის ჩრდილში!...“
ქალი გაოცდა... ზმანებები ალბათ გრძელდება...

მაინც წამოდგა. ეზოს უცქერს. წითელ ჯარს ხედავს...
„— რაც მე მწადია — ძელანდება, გავგიჟდი ალბათ!..“
კაბა ჩაიცვა. დაიჯეროს ბედი, ვერ ბედავს;
მაგრამ ერთ ვაჟის ნახმლევ სახეს უცქერის ხარბად.

„— სერგეი!“—შეჰკივლა. ხმა დაირხა ვით ერუანტელი.
ვაჟკაცი შეკრთა... ისიც მორბის გრძნობა-არევით.
ძმამ ვერ მონახა თავის დისთვის სიტყვა სათქმელი;
დამაც უსიტყვოდ დაუკოცნა ნაიარევი.

ჭრიუმფალური თაღი

ერევნის საქალაქო საბჭოს აღმასრულებელმა კომიტეტმა ჩაატარა კონკურსი საუკეთესო ტრიუმფალურ თაღის პროექტზე. თაღი აგებულ იქნება სომხეთის დედაქალაქში გამარჯვებული წითელი არმიის პატივსაცემად.

ამ დღეებში სომხეთის მხატვართა სახლში გაიხსნა პროექტების გამოფენა, ეიურიმ პირველი და მეორე პრემია მიაკუთვნა სამ პროექტს, რომლებიც წარმოდგენილი იყო დევიზებით: „დიდება“, „გრანიტი“, „მართიკინ“. პირველის ავტორები არიან: ხელოვნების დამსახ. მოღვაწე **ოიქანდაკე** არამ **სარქისიანი,** არქიტექტორები ე. ტიგრანიანი და ვ. აღაბაბოვი. მეორე პროექტი წარადგინეს ხელოვნების დამსახ. მოღვაწე ს. სტეფანიანმა და არქიტექტორ გ. თამანიანმა. მესამე პროექტი დამუშავებულია არქიტექტორ რ. ბარაელიანის მიერ.

მესამე პრემია მიეკუთვნა არქიტექტორ ს. მანუკიანის პროექტს, რომელიც წარდგენილი იყო დევიზით „სომხეთი“.

პოეტური კულტურის შემდგომი ზრდისათვის

საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირში სამამულო ომის პერიოდის ქართულ პოეზიაზე გამართული დისკუსია ძრავალმხრივ არის აღსანიშნავი და საგულისხმო.

დისკუსია უეჭველად ამაღლდა პოეტური შემოქმედების პრობლემების განხილვის პრინციპულ დონეზე. ოპონენტთა მნიშვნელოვანი ნაწილის გამოსვლა იყო ფრიად საქმიანი და საინტერესო, რაც იმით უნდა აიხსნას, რომ დისკუსიას წინ უძღოდა კამათში გამოსულთა საფუძვლიანი მომზადება ზრთა გაცვლა-გამოცვლისათვის.

მომხსენებლის ერთ-ერთი მთავარი დებულება, სახელდობრ ის, რომ სამამულო ომის წლებში ქართული საბჭოთა პოეზია თავისი იდეური დანიშნულებით, თავისი შინაარსით და ფორმით გახდა ჩვენი ხალხის, მებრძოლი და მშენებელი ხალხის სულისკვეთების, მისწრაფებების უფრო სრული და შკვეთრი გამოძახატველი, — ეს დებულება ახალი არგუმენტებით, ჩვენი პოეტური პრაქტიკიდან მოყვანილი მრავალი მაგალითის, მრავალი ლექსის კონკრეტული ანალიზით დაადასტურეს კამათში გამოსულმა მწერლებმა. გამოსული ამხანაგები ამ დებულებას ასაბუთებდნენ იმ ურყევი ფაქტითაც, რომ სამამულო ომზე და ომის ადამიანებზე დაწერილი ბევრი ლექსი ძალიან ახლო მივიდა მასობრივი მკითხველის გულთან.

აღსანიშნავი და საგულისხმოა ის, რომ ქართველმა პოეტებმა გააცოცხლეს რა ჩვენი კლასიკური მწერლობის, სამოქალაქო პატრიოტული პოეზიის ტრადიციული ძოტივები, მონახეს ახალი ფორმა, რომლის მეოხებით მთელის ძალით, ახლებურად განვიცადეთ სამშობლოს სიყვარული, ჩვენი ქვეყნის ადამიანის დიდი მორალური ძლიერება: ქედმოუხრელობა, სიმამაცე, გულადობა და ვაჟკაცობა ფაშისტ ბარბაროსებთან გაჩაღებულ ტიტანურ ბრძოლაში.

სამამულო ომის პერიოდის ქართული პოეზიის საუკეთესო ნიმუშებში ჩვენმა პოეტებმა ძონახეს უაღრესად სახალხო იდეისათვის, ხალხური გრძნობებისა და აზრების გადმოსაცემად მისაწვდომი და გასაგები ფორმა, ისე რომ **აიცდინეს** შტამპის, შაბლონის, ტრაფარეტის **საფრთხე.**

როგორც დისკუსიაზე აღინიშნა, სამწუხაროდ ეს ყველა პოეტზე და ჩვენი მოწინავე პოეტების ყველა ლექსზე როდი ითქმის. როგორც ოპენენტებმა კამათში სამართლიანად შენიშნეს, ბევრმა პოეტმა სამამულო ომის მონაწილე საბჭოთა პატრიოტების განცდების გამოსახატად ვერ მონახა ისეთი ხერხები, რომლებიც სრული სიმართლით, ზუსტად და სიცხადით გამოხატავდნენ მათ სულიერ ვითარებას. ეს კი იმის შედეგია, რომ ბევრი პოეტი ვერ უძლებს წარსული პოეტური კულტურის მოწოლას და იმეორებს უკვე მრავალჯერ ნახმარ პოეტურ ფორმულებს.

მუშაობა გამოსახვით საშუალებების, პოეტური მეტყველების განახლებისათვის — ასეთია ის კატეგორიული მოთხოვნა, რომელიც დისკუსიის შედეგებიდან გამომდინარეობს.

მაგრამ ღრმა შეცდომა იქნებოდა გვეფიქრა, რომ ამ განახლების მიღწევა შეიძლებოდეს მხოლოდ და მხოლოდ ლაბორატორიული მუშაობით. ცხადია, ესეც აუცილებელია. მაგრამ პოეტს-შემოქმედს ლაბორატორიული მუშაობისათვის უნდა გააჩნდეს მასალა, რომელსაც ცხოვრება, სინამდვილე, მწერლის საკუთარი გამოცდილება იძლევა. მხატვრული ხერხების, გამოსახვითი საშუალებების, მთელი პოეტური ინვენტაციის განახლების ძალა ძესწევს ძხოლოდ იმ შეოძქმედს, რომელიც ხალხის ცხოვრებით სახრდოობს, რომელიც ხალხის წიაღში ტრიალებს, მას ახარდასხარ მისდევს, ძასთან ერთად ჰფიქრობს და გაიცდის, მახვილი ყურით ისმენს სიტყვებსა და ცხებებს, რომლებიც თვით ხალხს უძებნია და მოუხახავს თავისი იდუძალი გრძნობებისა და აზრების გამოსათქმელად. ყველა დიდი პოეტის შემოქმედების ახალიზი ცხადჰყოფს, რომ სიახლე პოეტურ ნაწარმოებში ხალხთან პოეტის გასუყრელ სიახლოვეს შეუტანია. ამ დაუშრეტელ ძასაბრდოებელ წყაროს ძოწყვეტილი კალმოსანი ვერასოდეს ვერ ძიაღწევს პოეტურ სიახლეს, წარსული პოეტური კულტურის რა დიდი მარაგით არ უნდა იყოს დატვირთული.

კამათში გაძოსული ამხანაგები ჩვენი პოეტებისაგან ძოითხოვდნენ მეტს შემოქმედებითს გაბედულებას, მეტს გამოგონებლობას, მეტ პოეტურ თაოსნობას. ეს სავსებით დროული და აუცილებელი ძოთხოვნაა. გამოგონებლობა გულისხმობს წარსული პოეტური კულტურის საფუძვლიან დაუფლებას, რადგან შეუძლებელია გამოგონებლობა თუ პოეტმა არ იცის ის, რაც ძხატვრული სიტყვის გიგანტებმა უკვე ჩვენამდე გამოიგონეს, არ იცის ის, რაც მათ ჩვენამდე აღმოუჩენიათ, ის, რისთვისაც მათ ძიუგხიათ. ყოველივე ამის ცოდნა აუცილებელია იმისათვის, რომ ჩვენი დროის პოეტმა ძალღონე არ შეალიოს იმის ძებნასა და ძოპოვას, რაც დიდიხნის წინათ არის ძოძებნილი და ძოპოვებული.

ამრიგად გამოგონებლობას ვერ შესძლებ ვერც მაშინ, თუ პოეტურ მეშკვიდრეობის საფუძვლიან ცოდნას ხარ ძოკლებული და ვერც მაშინ, თუ განზე უდგეხარ და უგულვებელჰყოფ ყოველივე იმას, რასაც ყოველდღიურად ჰქმნის მუდამ მოძრავი სიხალვიანე, ხალხის ცოცხალი მეტყველება.

დისკუსიაზე სწორად და ძართებულად იყო თქმული, რომ მკითხველის გულს ლირიკული ლექსი ათრთოლებს ძხოლოდ იმ ძეთხვევაში, თუ იგი ემყარება მისი ავტორის ბიოგრაფიულ ძომენტებს, — ესე იგი, — პოეტის პირად მონაწილეობას ხალხის ბრძოლასა და შრომაში, მის უაღრეს პირად დაინტერესებას დიდი საქვეყნო საქმეებით: თემა რა დიდი და მნიშვნელოვანიც არ უნდა იყოს იგი, ლექსში პოეტურ სიცოცხლეს ვერ ძოიპოვებს, თუ კი იგი გარდატეხილი და გატარებული არ არის ავტორის მთრთოლვარე გულში, მის სისხლსა და ხორცში.

საბჭოთა ხალხმა ძლევამოსილად დაამთავრა დიდი სამამული ომი. ჩვენმა ქვეყანამ გენიალური მხედართმთავრის დიდი **სტალინის** ხელმძღვანელობით გამარჯვების დროშა აღმართა ბერლინის თავზე. ამიერიდან სამუდამოდ დასამარებულია ფაშისტური ბნელეთი. იწყება ახალი, მშვიდობიანი განვითარების პერიოდი, იგი ახალ ამოცანებს აყენებს მხატვრული ლიტერატურის წინაშე. ჩვენმა პოეზიამ მომავალი თაობისათვის მეტის სიღრმით უნდა აღბეჭდოს ძლევამოსილება და სულიერი სიდიადე საბჭოთა ხალხისა, რომელმაც იხსნა მსოფლიო ცივილიზაცია დაღუპვისაგან. პოეტის სიტყვამ უნდა აგრძნობინოს მომავალ თაობებს დიდი ნაციონალური სიამაყე საბჭოთა კავშირის ხალხებისა, რომელთა სტალინური მეგობრობის სიმტკიცეზე დაიმსხვრა შეჯავშნული ფაშისტური გერმანია. ამ დიდი საქმისათვის მზად უნდა იყოს საბჭოთა მწერლობა, საბჭოთა პოეზია.

ი. გრიშაშვილის „პუშკინის ქალაქში“ ჩინურ ჟურნალში

სსრკ საბჭოთა მწერლების კავშირის უცხოეთის კომისიის მიერ მიღებული ცნობით ჟურნალ „ეპოქაში“ (1945 წ. თებერვლის ნომერში), რომელიც ჩინეთში გამოდის, დაბეჭდილია ქართველი პოეტის იოსებ გრიშაშვილის ცნობილი ლექსი „პუშკინის ქალაქში“.

ს. ისიანის „ნახვამდის“ ჩინურ ჟურნალში

როგორც სსრკ საბჭოთა მწერლების კავშირის უცხოეთის კომისია გვატყობინებს, ჟურნალ „ეპოქის“ მიმდინარე წლის თებერვლის ნომერში დაბეჭდილია სამამული ომის ფრონტზე დაღუპული ქართველი პოეტის სევერიან ისიანის ლექსი „ნახვამდის“. ზემოხსენებული ჟურნალი გამოდის ჩინეთში.

„მრისხანება და სიყვარული“

ამ სახელწოდებით გამოსცა საკ. ალკ. ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა „ახალგაზრდა გვარდიამ“ საქართველოს, აზერბაიჯანის და სომხეთის პოეტთა ლექსების კრებული ს. ხითაროვასა და ი. ხაჩატურიანის რედაქციით. ქართველ პოეტთა ნაწარმოებებიდან კრებულში წარმოდგენილია გ. ლეონიძის, სიმონ ჩიქოვანის, ი. გრიშაშვილის ალ. აბაშელის, კარლო კალაძის, ირაკლი აბაშიძის, შალვა აფხაიძის, სევერიან ისიანის, იოსებ ნონეშვილის, რევაზ მარგიანის, ალეკო შენგელიას, მარიკა მიქელაძის, თეიმურაზ ჯანგულაშვილის ლექსები.

ᲕᲐᲚᲕᲐ ᲐᲤᲮᲐᲘᲫᲔ

ᲥᲐᲠᲗᲣᲚᲘ ᲡᲪᲔᲜᲘᲡ ᲝᲡᲢᲐᲢᲘ

Ვ. ᲐᲜᲯᲐᲤᲐᲠᲘᲫᲘᲡ ᲡᲐᲡᲪᲔᲜᲝ ᲛᲝᲦᲕᲐᲬᲔ ᲝᲒᲘᲡ 25 ᲬᲚᲘᲡᲗᲐᲕᲘᲡ ᲒᲐᲛᲝ

ქართველ მაყურებელს არასოდეს არ დაავიწყდება ნატო გაბუნიას, მაკო საფაროვას, ლადო მესხიშვილის, ვაჟა აბამიძის, ნინო ჩხეიძის სახელები, ესენი საუკეთესოდ გამოხატავდნენ სასცენო სახეებში თავიანთი დროის სწრაფვას, გრძნობებს, თავიანთი შემოქმედების საშუალებით სისრულით ეხმაურებოდნენ იმ მტკივნეულ საკითხებს, რომლებსაც მათი დრო წინ აყენებდა.

თანამედროვე ქართულ თეატრს ჰყავს თავისი ოსტატები, რომლებიც მის სახესა ჰქმნიან, ჩვენი საზოგადოების გულისნადებს ასახავენ, მის ცხოველ რიტმს აცოცხლებენ სცენაზე. ჩვენს თაობას ისინი უყვარს, მათ აფასებენ, თეატრში სიაძოვიებით მიისწრაფიან, რათა მათი მეშვეობით წარმოიდგინონ, მხატვრულად განიცადონ ჩვენი დროის დიდი საქმეები, ჩვენი დროის დიდი ქარტეხილის ხმაურით აღივსონ.

ერთი ამ ოსტატთაგანი, უშუალო შთაგონების მადლით დაჯილდოვებული არის სახალხო არტისტი ვერიკო ანჯაფარიძე. სასცენო ერუდიციითა და სახეების თავისებური ინტერპრეტაციით იგი საბჭოთა კავშირის სცენის ძოღვაწეთა მოწინავე პლეადაში დგას.

ვერიკო ანჯაფარიძე განუმეორებელია თავისი სტილით, გძირთა სახეების გასცენიურების მანერით, ამ სახეთა აღქმის საშუალებით.

იგი შემომქმედთა ისეთ კატეგორიას ეკუთვნის, რომლის ნაწილობრივად ძიღება შეუძლებელია, ან მთლიანად უნდა მიიღო მისი დაძაბული, შინაგანი ხიუანსებით მდიდარი სტილი, ან მთლიანად უარჰყო იგი. შეიძლება არ გაიზიარო მისი მანერა „თამაშისა“, მაგრამ რომ იგი მთლიანია, ორგანულია, შთაგონების ნამდვილი ცეცხლით არის განწყობილი — ეს უდავოა. მის მიერ შექმნილი სცენიური სახე ფერადოვანია, ღრმად ემოციური. არ შეიძლება მან არ აგაღელვოს, არ დაგაფიქროს, არ მოიყვანოს აზრი მოძრაობაში.

ვერიკო ანჯაფარიძის შემოქმედებას ერთი აღსანიშნავი თვისება ახასიათებს: მის მიერ შექმნილი სცენიური სახე ბოლომდე განცდილია, ამიტომ ყოველთვის ღრმა, ფსიქოლოგიური, შთაგონებული. მის მიერ შექმნილ სახეს საკუთარი ფერი აქვს, საკუთარი სურნელება. იგი არასოდეს არ ჰკარგავს საკუთარ სახეს, ინდივიდუალობას და ამავე დროს საოცარი შემოქმედებითი გზნებით ახერხებს გმირის წარმოსახვას, მის შინაგან სამყაროს გადაშლას. თითქმის გავიწყდება, რომ თეატრში ხარ, პირობითი ზღუდეები ირღვევა და მონაწილე ხდები გრძნობათა იმ ჭიდილისა, სცენაზე რომ ხდება. თითქმის ცხოვრების ხმას, მის ღელვას ისმენ, მის მძლავრ ნაკადს მიჰყვები.

ვერიკო ანჯაფარიძე სასცენო შემომქმედთა იმ თვალსაჩინო პლეადას ეკუთვნის, რომელიც არ ღალატობს საკუთარ ესთეტიკურ პრინციპებს, თავის დახვეწილ, მხატვრულ გემოვნებას. მას არ უყვარს თელილი გზით სიარული, იგი ყოველთვის საკუთარი შემოქმედებითი გზის გაკვლევას ცდილობს, ეძებს ახალს, ლამაზს. ეს ლტოლვა, დაუღალავი სწრაფვა ახალი ინტონაციების მონახვისაკენ — მის შემოქმედებას განუმეორებელ სიცხოველეს ანიჭებს.

ვერიკო ანჯაფარიძემ თავისი შემოქმედების მახვილზე მრავალი ცოცხალი სახე შესძინა მომბლიურ სცენას. ეს სახეები არასდროს არ წარიშლებიან, არასდროს არ დაიკარგებიან ბურუსში მათთვის, ვინც ისინი ერთხელ მაინც იხილა, მათი ქროლვა იგრძნო.

ოფელია, დეზდემონა, ივდითი, მარგარიტა გოტიე, ლარისა — ეს სახეები და მრავალი სხვა, ჩვენი სცენიდან არ ჩამოვლენ. ვისაც უნახავს ვერიკო ანჯაფარიძის მიერ შექმნილი ოფელიას ციური სახე, მას ძალაუნებურად გახსენებია დიდი ბელინსკის სიტყვები სინაზის ამ ჯადოქარზე — ოფელიაზე: „ეს არსება იმდენადვე არ არის გამოგონილი პოეტის მიერ, რამდენადაც არ არის გადმოწერილი ნატურიდან. იგი შექმნილია იმდენად კონკრეტიულად, როგორიც შეუძლია შექმნას მხოლოდ ბუნებამ და თუ სინამდვილეში ჩვენ ვერ შევხვდებით ოფელიას, ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ ერთი და იგივე მოვლენა ორჯერ არ მეორდება“. არტისტმა შესძლო ოფელია მაყურებლის ოცნების სიმაღლეზე აეყვანა, იგი მარადი ქალურობით გაეშუქებია, სამყაროს მშვიდი ჰარმონიის სფეროში მოექცია. მის მიერვე განსახიერებულმა დეზდემონამ მაყურებელი დაარწმუნა, რომ „მშვენება ერთია, ძაგრამ იგი უსასრულოდ ძრავალფეროვანია თავის გამოვლენაში“ (ბელინსკი). ამ როლებით დაიძკვიდრა ვერიკო ანჯაფარიძემ ღირსშესანიშნავი ადგილი ჩვეხს სცენაზე, მათი მეშვეობით გააღვიძა ის სიმები, რომლებიც მაყურებლის გულს ძეეხენ და იგი თანახმიერად ააყღერა, ჩვენ გავიგონეთ ხმა, რომელსაც არც მთვარის სხივის სინაზე აკლია და არც აღელვებული ზღვის მრისხანება.

ხმათა ეს ცხოველი ბიბინი არტისტს საშუალებას აძლევს სისრულით გადმოსცეს გმირის ბუნება, მისი შინაგანი მღელვარება, მთელი მისი სამყარო.

მარგარიტა გოტიე... მაღალი ადამიანური თვისებით დაჯილდოვა არტისტძა ეს სახე, ღრმა ლირიზმით შეამკო იგი, ლაშაზი, ძოქმედი სული შთაბერა მას, ძისცა სწრაფვა საოცნებო ნაპირისკენ, თითქოს ცხოვრების დამშვიდებულ ტბაში შეაცურა; შემდეგ ზვირთები მოძრაობაში ძოიყვანა, ააქაფა, იალქანი დაამსხვრია, გოტიე, რომელსაც წმინდა, შეუბღალავი სიყვარულით უხდოდა ესუნთქა, დაიღუპა. არტისტმა ნამდვილი ტრაგიკული სახე შეჰქმნა ბურუუაზიულ წუძეში ძოყოლილ ადამიანისა, რომელსაც სურდა ცოუმორწმუნეობის ზღუდის გადალახვა და ბრძოლაში დაეცა. ეს სახე ქართულ სცენას ყოველთვის დაამშვენებს.

ერთი კარგი თვისება ახასიათებს კიდევ ვერიკო ანჯაფარიძეს: მის მიერ შექძნილი სახე დინამიკურია, სცენაზე ვითარდება, იძლება, ცოცხლობს. ასეთია თუნდაც ლარისა, მისი შემოქმედების უკანასკნელი შედევრი. აქაც იგივე ტრაღიკული სიმები ააყღერა მან, გვიჩვენა იგივე სიღრმე ადამიანის განცდებისა, იგივე სიცხოველე გრძნობებისა, იგივე ბრძოლა მეშჩანური ცხოვრების შემზღუდველობასთან. მრავალი სხვა ღირსშესანიშნავი არა ნიღაბი, არამედ ცოცხალი სახე შექმნა ვერიკო ანჯაფარიძემ ჩვენს სცენაზე. სახეები, რომლებიც ესთეტიკურ სიამოვნებას გვგვრიან, სილამაზეს გვაყვარებენ, გძირობას გვაზიარებენ, ცხოვრების დუღილს გვაგრძნობინებენ.

დაუვიწყარია არტისტის მიერ შექმნილი, შეიძლება ითქვას, სურათში ემოციურად ყველაზე უფრო ზედმომქმედი, მხატვრულად გამართული, ცოცხალი სახე გიორგი საკაძის მეუღლისა.

ღრმადა გვწამს, რომ ვერიკო ანჯაფარიძის შემოქმედებითი ენერგია ოდნავადაც არ შენელებულა, რომ იგი არა ერთი ბრწყინვალე სახის შექმნით გააძდიდრებს მომბლიურ სცენას, ხელს შეუწყობს აუდიტორიის ესთეტიკურ აღძავლობას, და კიდევ მრავალჯერ დაატკბობს მას თავისი არტისტული გულის ღელვით.

ᲓᲝᲥᲛᲔᲜᲢᲘ ᲗᲝᲛᲐᲨᲕᲘᲚᲘ

ᲥᲐᲠᲗᲚᲘ

ცრემლით და სისხლით ნაბანი
ეგ რა მზის თვალმა დაგხედა, —
ქვეყანას გაუთანაბრდი
სწორად და მეინახედა!
სიყვარულდაულეველო,
დამტკბარო ოროველათი,
პირქზიან იით მორთულო,
ყაყაჩოვ ყელით-ყელამდი,
წინ მიგიძღვის და გაპატრონობს
შენივე პირქმო ბელადი.

* * *

არაგვო არაგვიანო,
ᲛᲢკვარო ქსან-ლიახვიანო,
ნუმო რტოამღერებულო,
ატმის ყვავილო მზიანო,
ჩამკვრივებულო მტევნებო,
ბუდეშურ ᲛᲣᲫᲣᲠᲫᲘᲐᲜᲝ,
შენ, გორის ციხევ მაღალო,
დღეს ქვეყნის ბურჯი გქვიანო!

* * *

ახალი ქართლის ცხოვრებავ,
სიცოცხლეევ ცისკარნარევო,
კეთილად აცხადებულო
ოცნებავ ნასიზმარევო,
კვლავ ახალგაზრდა სულითა,
მაჭარო დაუდუღარო,
ხან ტოროლას ხმით რაკრაკავ,
ხან სააკაძებრ მქუხარო,
არმაზის ციხე-ქალაქო,
აკლდამავ სერაფიტისა,
კრძალვით დაგიცავს სახელი
უცნობი მარგალიტისა.

* * *

ქართლო მკლავ ბარაქიანო,
თავთავთა ზღვაში მცურავო,
ქართლო, გულადო, ᲞᲣᲠᲐᲓᲝ,
სიკეთე დაუწურავო, —
ერთი უბირი ვინმე ვარ
დედით, მამით და წულითა,
ისე დავბერდი ვერ გავძეხ
მე შენი სიყვარულითა.
თანვე მდევს შენი ხატება —
გუთნური, მეჯვრისსეული,
ახლებურ ჩაფერხულება
და ნაპირები მდევური...
ბელადის აკვნის დამრწევი,
მისი მშობელი შენა ხარ,
შენ მთელი ქვეყნის გულში ᲭᲖᲘ
და ჩვენი ალმაფრენა ხარ!
პირქზიან იით მორთულო
ვარდით შემკულო ყელამდი,
ქვეყანას უძღვის, წინამძღვრობს
შენივე პირქმო ბელადი.

ᲡᲐᲒᲐᲠᲔᲯᲝᲡ ᲗᲔᲐᲢᲠᲘ

საგარეჯოში შესდგა სცენის მოყვარეთა ჯგუფი, რომელიც დრო გამოშვებით მართავს წარმოდგენებს. ჯგუფს ხელმძღვანელობს მარჯანიშვილის თეატრის მსახიობი გიორგი სულთანიშვილი. მისი რეჟისორობით და მხატვრული გაფორმებით დაიდგა ალექსანდრე ყაზბეგის „არსენა“, ამჟამად მზადდება დასადგმელად დავით ერისთავის „სამშობლო“. წარმოდგენები, რომლებიც რაიონის კულტურის სახლში იდგმება მრავალ მაყურებელს იზიდავს.

ᲒᲘᲝᲠᲒᲘ ᲡᲐᲛᲮᲐᲠᲐᲫᲔ

Დ. ᲗᲝᲛᲐᲨᲕᲘᲚᲘᲡ ᲞᲝᲔᲖᲘᲐ

(ᲚᲘᲢᲔᲠᲐᲢᲣᲠᲣᲚᲘ ᲛᲝᲦᲕᲐᲬᲔᲝᲑᲘᲡ 50 ᲬᲚᲘᲡᲗᲐᲕᲘᲡ ᲨᲔᲡᲠᲣᲚᲔᲑᲘᲡ ᲒᲐᲛᲝ)

დომენტი თომაშვილს პედაგოგიური და ლიტერატურული მოღვაწეობის ორმოცდაათი წლისთავი შეუსრულდა. მთელი განვლილი წლების მანძილზე ხალხის სულიერი აღზრდის ამ ორივე დარგს იგი კეთილსინდისიერად, მაღალი პატრიოტული შეგნებით, სპეტაკი გრძნობით ემსახურებოდა.

დ. თომაშვილის პოეტური მოღვაწეობა დაიწყო გასული საუკუნის 90-იან წლებში. ამ დროიდან დ. თომაშვილს ერთი წუთითაც არ შეუწყვეტია შემოქმედებითი მუშაობა. დ. თომაშვილის ლექსები, თარგმანები და გადმოკეთებული ნაწარმოებნი სისტემატურად იბეჭდებოდა ისეთ პოპულარულ ჟურნალ-გაზეთებში, როგორიც იყო „ნაკადული“, „ცნობის ფურცელი“, „ივერია“, „ახალი დროება“, „სახალხო გაზეთი“, „ისარი“, „ამირანი“, „შეგობარი“, „კოლხიდა“, „საქართველო“, „განათლება“ და სხვ. ამავე დროს პოეტი ეხეტუზიაზმით აგროვებდა ფოლკლორის ნიმუშებსა და ეთნოგრაფიულ მასალებს.

არ დარჩენილა იმ დროის არცერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა, რომელსაც ჩვენი პოეტი არ გაძოხმაურებოდეს წერილით თუ ლექსით. ხალხის სამსახური ედვა საფუძვლად დ. თომაშვილის ᲛᲗᲔᲚᲘ უანგარო მოღვაწეობას. პოეტი მუდამ ხალხში ტრიალებდა, ღრმად იცნობდა მის სულისკვეთებას, გახწყობილებას. ამ მხრივ დ. თომაშვილი ღირსეულად აგრძელებდა 60-იანი წლების ქართველ მოაზროვნეთა და მწერალთა ტრადიციებს. პოეტმა მიზნად დაისახა თავისი კალმით ძოურიდებლად და უშიშრად ებრძოლნა ქართველი ხალხის განთავისუფლებისათვის, მისი ეროვნული ღირსების დაცვისათვის. ეს გზა ძნელი იყო რევოლუციამდე, მაგრამ ეს სიძნელე პოეტს უკან არ ახევინებდა.

1905 წლის რევოლუციის ქარიშხალს დ. თომაშვილი აღფრთოვანებით შეხვდა. პოეტმა მასში სახუკვარი ოცნების განხორციელება დაინახა. დიდმა სახალხო მოძრაობამ დ. თომაშვილის პოეზიაზე მძლავრი გავლენა მოახდინა. მისი რევოლუციური განწყობილება ჩაქსოვილია ლექსში „გამარჯვება“ („ივერია“, 1905 წ.)

„ძირს ᲯᲐᲚᲐᲗᲔᲑᲘ, ᲭᲣᲠᲣᲛᲘᲗ ᲢᲐᲫᲐᲠᲘ,
ძირს ᲛᲢᲐᲠᲐᲕᲐᲚᲝᲑᲐ ᲒᲣᲚᲛᲔᲛᲐᲮᲐᲠᲘ.
გრგვინავს ᲡᲘᲛᲐᲠᲗᲚᲔ ᲓᲐ ᲨᲐᲒᲑᲜᲔᲚ ᲫᲚᲔᲑᲘ
დასცა მრისხანე ᲫᲠᲬᲝᲚᲝᲗᲐ ᲮᲐᲠᲘ“.

პოეტს გული ვერ გაუტეხა 1905 წლის რევოლუციის დამარცხებამ. პირიქით, იგი რევოლუციურ ძალებს, მთელ მშრომელ ხალხს მქუხარე ხმით მოუხმობდა: „დავანარცხოთ ძირს მონობა, მივუსიოთ რაზმი რაზმზეო“. ასეთივე განწყობილებითაა აღსავსე იმ დროს თქმული სხვა ლექსები: „ხალხური სიმღერა“, „მოლოდინში“, „აღდგომის ზარი“, „გამარჯვება“, „წითელი დროშა“, „ამხანაგებო!“, „მედგრად ძმებო!“, „იუდა“ და სხვ.

1917 წელს დ. თომაშვილი მიესალმა წითელი დროშის აფრიალებას: „ემბლემა თავისუფლების და ხსივი ნეტარებისა — ფრიალებს დროშა წითელი ნიშანი გამარჯვებისა“.

დ. თომაშვილი თავისი რევოლუციური ლექსებით მკითხველს რაზმავდა თვითმპყრობელობისა და კაპიტალისტების წინააღმდეგ საბრძოლველად, უნერგავდა მას ნათელ რწმენას თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის მოსაპოვებლად. მაგრამ პოეტმა კარგად იცოდა, რომ ამისათვის საჭირო იყო შეუპოვარი ბრძოლა, სისხლის აღება. ამდენად, დ. თომაშვილის რევოლუციამდელ პოეზიას დიდი სოციალ-პოლიტიკური მნიშვნელობა ჰქონდა.

დ. თომაშვილი თავის გამოუქვეყნებელ ავტობიოგრაფიის ერთ ადგილას მოგვითხრობს: „მოვხუცდი. უკვე 70 წელს მივაღწიე. ცხოვრებაში ბევრი მძიმე განსაცდელი შემხვედრია პირადი თუ საზოგადოებრივი ხასიათისა. ბევრი გაჭირვება და დევნაც განმიცდია, სიღარიბეცა და შიმშილიც ბევრი მინახავს, მაგრამ პირადი გაჭირვება არად მიჩნდა, იქ, სადაც ჩემი ქვეყნის გაჭირვებას ვხედავდი და განვიცდიდი“.

ᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚᲘ ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ

დიდი ოქტომბრის სოციალისტურმა რევოლუციამ სინათლე ჩაქრა პოეტის ცხოვრებაში. — ახალმა ეპოქამ ახალ ფართო შემოქმედებითი პერსპექტივები გადაუშალა. რევოლუციის შემდეგ დ. თომაშვილის შემოქმედება თემატიურად უფრო გაფართოვდა და გამრავალფეროვანდა. ახალმა ვითარებამ პოეტს ყოველგვარი პირობა შეუქმნა ნაყოფიერი ლიტერატურული და პედაგოგიური მოღვაწეობისათვის. პოეტმა იხილა სოციალისტური ქვეყნის არაჩვეულებრივი აღორძინება და აყვავება. ამიტომ ამბობს პოეტი: „დღეს გაძიცოცხლდა მე ჩემი გული, როცა ჭაღარამ დამფარა უკვე“.

დ. თომაშვილი მგზნებარე ლექსებში, რომლებიც მან საბჭოთა პერიოდში შეჰქმნა, მხატვრული სისადავითა და სიმართლით ადიდებს სოციალისტურ სამშობლოს, **ლენინ-სტალინის** გმირულ პარტიას, მამაც წითელ არმიას, ბრძენ ბელადს **სტალინს.** პოეტის ახლანდელი შემოქმედება — სიმღერაა ბედნიერებაზე, მარადიულ სიჭაბუკეზე, ჩვენი ხალხის ძლევამოსილებაზე, განახლებულ ცხოვრებაზე („შვილიშვილი მუშა ბოქულაძისა“, „ორი შეხვედრა“, პოემა „ოკრიბა“, „სიმღერა“, „ვაჟას“, „მფრინავთა ათასეულებს“, „სამშობლოსადმი“, „მთელი ხმით“, „ცოლის წერილი წითელარმიელისადმი“ და სხვ). ერთ ლექსში პოეტი ამბობს:

„მე თუმცა წლებმა დამძალა,
გული კვლავ ფეთქავს გზნებითა
სამშობლოს შევეწირები
თუნდაც ჭაღარა თმებითა,
შვილს და შვილიშვილს დავაფრენ
ფოლად არწივის ფრთებითო“.

ლექსში „სამშობლოსადმი“ პოეტი აგვიწერს საქართველოს მშვენიერ ბუნებას, მზიურ ველებს და ატეხილ ჭალებს, ქართველი ხალხის სულიერ ძლიერებას. ლექსი თავდება ხალხურისებური ნატიფი სტრიქონებით: „ხმა მისწვდა კიდით-კიდემდის, მთელ ხმელეთს გაუგიაო, ახალი ქვეყნის კერაა სტალინსა აუგიაო“. პოეტი ძვირფას სამშობლოს შემდეგ სიტყვებს უძღვნის: „ათასიც მქონდეს სიცოცხლე, მე შენთვის მომიძღვნიაო“...

უფრო მძლავრადაა ნაგრძნობი პოეტის მიერ სამშობლოს სიყვარული მაძულისადმი მიძღვნილ მეორე ლექსში.

„თუ თავგანწირვას მოითხოვ,
უკან არ დამიხევია,
სიცოცხლე შენგან ნაბოძი
წაიღე, მომირთმევია“.

სამშობლოს სილამაზე და სიდიადე პოეტმა ასე გამოსახა: „ვარდის სიტურფეს იტყვიან და იის სინაზისასა, მკერდი მიგიგავს ზღვის სივრცეს, პირი—ამოსვლას მზისასა“.

დ. თომაშვილის პოეზიაში ღრმა გრძნობით არის აღბეჭდილი ხალხთა გენიალური ბელადის ამხანაგ სტალინის სახე; ჩვენი დროის უდიდესმა ადამიანმა — ამბობს პოეტი — „მოხუცსა ძალა შთამბერა, სიცოცხლე გამიხალისა, ქმაყოფილი მყო დღეის დღის და მოიმედე ხვალისა“. ხოლო ლექსში „მთელი ხმით“ იგი ამბობს:

„შუქოსნობს მისი ნათქვამი,
ტაც ბრძნულად ნაამბობი:
ყოველ კაპიტალს ქვეყნად
ადამიანი სჯობია.
და ჩემი გულის ფიცარზეც
ორი სახელი სწერია:
ცოცხლობდეს ბრძენი სტალინი
და დღეგრძელობდეს ᲑᲔᲠᲘᲐ“.

მთელ რიგ ლექსებში დ. თომაშვილმა წრფელი გრძნობით ადიდა ქართული კლასიკური მწერლობის გამოჩენილი მოღვაწეები. პოეტი უშუალოდ აღადგენს იმ მწერლების სახეებს, რომლებთანაც მას ნაცნობ-მეგობრობა ჰქონია. ასეთია, მაგალითად, მშვენიერი ლექსები: „ვაჟას“, „ილიას“, „ალექსანდრე ყაზბეგს“, „აკაკისადმი“ და სხვა. ლექსში „მფრინავთა ათასეულებს“ პოეტი ქება-დიდებას ასხამს ციის ამაყ შევარდნებს, რომლებიც მტრის ურდოებს რისხვად დაატყდნენ თავზე.

სამამულო ომის დღეებში დ. თომაშვილი გამოდიოდა მგზნებარე პატრიოტული ლექსებით. ამ ლექსებში იგი მთელი შემოქმედებითი გზნებით ეხმაურებოდა ჩვენი ეპოქის გიგანტურ მოვლენებს ფრონტზე და ზურგში; ჩვენი სამშობლოსათვის მრისხანე ვითარებაში პოეტმა ბევრი საინტერესოდ მოფიქრებული ლექსი გამოაქვეყნა, მათ შორის, აღსანიშნავია „სამშობლოს ეიცავთ გმირულად“, „ქართველ მეომარს“, „ფრონტელ პოეტს“, „დაჭრილ მებრძოლებს“ და მრავალი სხვ.

დ. თომაშვილი ჯერ კიდევ სამამულო ომის დაწყების პირველ დღეებში სწერდა:

„მტერს ისეთ საქმეს დავმართებთ,
ჯერ ხელს არ უქნას სხვისასა.
ვისაც მოუკლავს, ის მოჰკლავს
ნადირსა შავის ტყისასა“.

მოხუცი პოეტი კვლავ ჭაბუკური ენერგიით განაგრძობს ნაყოფიერ შემოქმედებითს მუშაობას.

ᲥᲐᲠᲗᲣᲚᲘ ᲞᲔᲠᲘᲝᲓᲘᲙᲘᲡ ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲒᲠᲐᲤᲘᲐ

(1819-1944 წ.)

მიმდინარე წელს საქართველოს სახელმწიფო წიგნის პალატა გამოსცემს მეცნიერ მუშაკთათვის მეტად საინტერესო და საჭირო წიგნს ქართული პერიოდიკის ბიბლიოგრაფიის სახელწოდებით. წიგნში მოთავსებული იქნება ყველა იმ ქართული პერიოდული გამოცემის ბიბლოგრაფია, რომელიც გამოვიდა უახლოეს 125 წლის მანძილზე როგორც საქართველოში, ისე **საქართველოს გარედ.**

ბიბლიოგრაფიული აღწერილობის ძირითადი ტექსტი განლაგებული იქნება ქრონოლოგიურად წლების მიხედვით. წიგნს დართული ექნება მრავალი სახის საძიებელი, მასში გახსნილი იქნება ძველი ფსევდონიმები, წიგნი 30 ფორმის მოცულობით შედგენილია გიორგი ბაქრაძის მიერ, გამოცა მიმდინარე წლის დამლევს ამხ. ვ. ეგნატაშვილის რედაქტორობით.

ᲙᲝᲜᲡᲢᲐᲜᲢᲘᲜᲔ ᲒᲐᲛᲡᲐᲮᲣᲠᲓᲘᲐ

ᲗᲐᲜᲐᲛᲔᲓᲠᲝᲕᲔ ᲠᲝᲛᲐᲜᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ*)

ᲬᲔᲠᲘᲚᲘ ᲛᲔᲡᲐᲛᲔ

ამ უპრეტენზიო შენიშვნებს მიზნად აქვთ დასახული: ზოგიერთებს შეეხსენო ზოგი რამ, ხანაც ისეთი ჭეშმარიტებანი, რომელნიც ქრისტემდის გამოუთქვამს პოეტიკის დიდ პაპას არისტოტელესს. უნდა ითქვას: არც ერთ დარგში იმდენი აბსურდული და გახუკითხველი თეორიები არ დასეირნობდნენ, რამდენიც მწერლობაში.

საერთოდ თეორიული საკითხების გამო დროის დახარჯვა ზედმეტი ენერგიის გაღებაა ხელოვნისთვის, თუმცა დიდოსტატებიც სიტყვისა და წამლისა ხშირად ჩადიოდნენ ამას. საკმარისია მოვიგონოთ დანტეს, დავინჩის, გოეტეს, ტოლსტოის, ფლობერისა და ბალზაკის მაგალითები. ფრიად უშუალო, ინსტინქტიური პოეტი ვაჟაც არ ერიდებოდა ამას, მე აქ გავხსენებდი მის შესანიშნავ წერილს: „ვინ არის ყარგი მწერალი?“ ერთ ორჯერ იგი საკმაოდ გესლიანად თავს დაესხა თავის კრიტიკოსებს.

ამ მცირე სტრიქონებს არა ვწერ ვინმეს სარჩოლად, არც თუ ვინმეს ღვაწლის შესატანებლად, ამ სამეს ვეწეოდი ჩემი მიმდინარე მუშაობის ანტრაქტებში.

გარდა ამისა, მე არა ვწერ რაიმე ტრაქტატს ან გამოკვლევას, არამედ ეს გახლავთ ნაწყვეტები ჩემი დღიურისა, ზოგჯერ გასაუბრეაა საკუთარ თავთან, ხან მკითხველთან, გინდ თანამედროვე კრიტიკოსთან, რომელსაც ჩვენ ბევრს ვუსაყვედურებთ ხოლმე, მაგრამ არას ვეუბარებით ამხანაგურად.

* * *

აგრე მგონია ხანდახან, არც ერთ სერიოზულ მწერალს გული არ უნდა დასწყდეს, უკეთუ მისმა თანამედროულმა კრიტიკამ ზედმწევნით ვერ გაუგო მას.

პირადად მე არავითარი საბაბი არა მაქვს უგულებელყოფა ჩემი მუშაობისა შევსწამო ჩემს კოლეგებს, რომელნიც კრიტიკის დარგში მუშაობენ როგორც ჩვენში, ისე კავშირის სხვადასხვა რესპუბლიკებში, პირიქით, ფრიად დავალებულიცა ვარ ბევრის მიმართ ამ მხრით.

ჩვენს საუკუნეში ნურც ერთი მწერალი ნუ დაიკვნესებს: ვერ გამიგესო. დღეს ისეთი მაღალი დონეა შეგნებისა ლიტერატურის ყოველ დარგში, ყოველ ადამიანს იმდენ სიყვარულსა და პატივს მიაგებენ, ვინც რამდენს იმსახურებს. დღეს ჩვენ მოგვეპოვებიან უაღრესად კვალიფიციური მკითხველები და ასეთნი მოგვეპოვებიან არა მარტო საბჭოური დიდად განსწავლული ინტელიგენციის რიგებში, არამედ მუშათა და კოლმეურნეთა შორის მრავლად აღზარდა პარტიამ და ხელისუფლებამ ისეთი გონებაგახსნილი ადამიანები, რომელთა ჩვენებანი დიდად საგულისხმოა პირადად ჩემთვის. (შესაძლოა, საჭიროდ დავინახო და გამოვაქვეყნო ოდესმე საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა კუთხიდან მიღებული წერილები მკითხველებისა და ეს ფაქტი ზედმეტჯერ დაადასტურებდა ჩემს განცხადებას აქ წარმოდგენილს.)

ხელოვნება ისეთი აქტია ნებისმიერი, რომლის ზეგავლენის მერიდიანი დიდ მანძილებს უნდა სწვდებოდეს, რა თქმა უნდა უკეთუ იგი ნამდვილი ხელოვნებაა. შესაძლოა, შენ ამ წუთში სწერდე, ან ხატავდე და გულით ესაუბრებოდე იმ ბალღებსაც, რომელნიც ამჟამად აკვანში სთვლემენ, ან ამ ბალღებისძვილის-შვილის-შვილებს.

ᲭᲔᲨᲛᲐᲠᲘᲢᲘ მწერლობა, ᲭᲔᲨᲛᲐᲠᲘᲢᲘ ხელოვნება არამც და არამც არ არის მარტოოდენ თანადროულობის მოსახმარისა პროდუქტები. ხუ ღელავთ ჩემო მკითხველო, მე ამით როდი ძოგახსენებთ, თითქოს თავის თანადროულობას გაექცეს მეთქი მწერალი. პირიქით, თუ ძეერალს თანადროულობის ბალავერზე არა აქვს დაყრდნობილი თავისი მერმისი, მისი ალიგაწი უშედეგო ვარჯიშობა იქნება კალმისა.

სიჭაბუკეში მე თავათ არაერთ გზის მოვხვედრივარ სხვადასხვა თეორიებისა და ფორმალისტური იდეების კორიანტელში, მაგრამ ძომწიფების შემდეგ არაოდეს ვყოფილვარ ფორმალისტი, რადგან საამისოდ ზომაზე ძეტად აქტიური ვიყავი, თუ არა ვცდები, პატრიოტი და ფანატიკოსი ჩემი საქმისა და ჩემი სიტყვისა.

* * *

მე არ ვიტყვი დიდი არისტოკრატიული ხელობა იყოს თითქოს მწერლობა ან „სათამაშო და სამღერალი“ რამ. პირიქით, თუ მას პატიოსნურად მოეკიდე, იგი ისევე ძმიგეა და სასიცოცხლო ენერგიის შემმუსვრელი, როგორც ხელობა ქვათა მკოდველისა.

ამიტომაც არც ანტიურ სამყაროში, არც საშუალ-საუკუნეში არც ერთ დიდ მეფეს, ფეოდალს, ან არისტოკრატს არაფერი დაუწერიათ დიდმნიშვნელოვანი, ან როგორ გაიღებდა კოლოსალურ ჯაფასა და ენერგიას, ამ ხელობისათვის საჭიროს ისეთი კაცი, რომელიც თავათ იყო ხოლმე თავისი თანადროული ცხოვრების თამადა: ამ ეპოქების მწერლები მეტწილად ბოგანონი იყვნენ, რომელთაც თავიანთმა თანადროულობამ ცხოვრების ზეიმში არ დაუდო წილი, ამიტომაც მეფეთა კარის ნასუფრალით იკვებებოდნენ, ხან მოშაირეს და ხან მასხარას, როლს კადრულობდნენ ნებსით თუ უნებლიეთ, ხოლო მწერლობაში ისე მიდიოდნენ როგორც მონასტერში, სალხინად სულისა.

ახალ საუკუნოებში თავათ ბრწყინვალე გოეტეს მოუხდა ვიღაც შლეგი, ბატისტვინა ჰერცოგის წინაშე პირმოთნეობა და მუცელზე ხოხვა.

თანადროული გაგების პროფესიული მწერლობა დასავლეთის ᲑᲣᲠᲯᲣᲐᲖᲘᲘᲡ ალმავლობას თან მოჰყვა. ბალზაკი, ტეკკერეი და ჰაინრიხ ჰაინე გაცილებით უფრო უფლებამოსილი ადამიანები იყვნენ, ვიდრე მათი წინაპარნი ლიტერატურის მეირნი.

ჩვენთვის ცნობილია ირანელი და მოხეტიალე პოეტების ბედიცა.

არც ამას ვიტყოდი თითქოს დიდი ბედნიერება იყოს პროფესიონალზირება ხელოვნებისა საერთოდ. ჩვენს საუკუნეში ზოგზოგი პროფესიული მწერალი ფრიად მოგვაგონებს იმ ღარიბ კაცს, რომელიც დაუზოგველად სწველის ხოლმე თავის მჭლე თხას, ხშირად არაასკმარისად გამოკვებილს.

სტენდალი, ტეკკერეი, ტოლსტოი ცხოვრესს მიერ მაგრად ნათრევი ადამიანები იყვნენ, ზოგი ომებში, ზოგი ვაჭრობაში. განსაკუთრებით დიდს ვიტალურ გამოცდილებას მოითხოვს ხელობა რომანისტისა, არა მარტო თანდროული მეცნიერებათა მიღწევებისა, არამედ ადამიანთა მასსების ფსიქოლოგიის დიდ ცოდნას. ალბათ მერიმეს მოყიბდა პროფესიული ᲛᲬᲔᲠᲚᲝᲑᲐ და მიტომაც სიძველეთა ინსპექტორობა არჩია თავის ხელობას. აგრე ამბობენ: ლორდ ბაირონმა იტირა თურმე როცა პირველი ჰონორარი მიიღო, ჩვენი თანამედროვენი ზოგნი, პირუკუ იქცევიან ხოლმე: ჰონორარების ნაკლებულობას მისტირიან მოგეტებულად.

ჩემის აზრით მწერლობა პროფესია როდია, არამედ დიადი ერუპცია გრძნობისა. ვინც მას მარტოოდენ ხელობად და ცალიერ პოზად გამოიყენებს, მის ნაწერში მუდამ იქნება ხელოვნურება კლოუნისა და სახიობათა ოსტატისა.

* * *

მსოფლიო პროზაში ალმსსავრ ბრწყინავს იულიუს ცეზარის „დე ბელლო გალიკო“ რადგან ეს შექმნა კაცმა, რომელმაც ომები ქოათავა და მოკალების ეამს ჩასწერა საკუთარი განცდები.

ჰომეროსისა და პლატონის გამოც ავრე მოგვითხრობს მითი: ცხოვრების მიმწუხრამდის უმოგზაურნია მათ და შემდგომ ამისა უწერიათ დიდნი და გულის გამგმირავნი ამბავნი.

ალბათ რუსთაველიც კაცი იყო ომებში ᲭᲠᲐᲕᲐᲚᲬᲐᲪᲐᲓᲘ და ცხოვრების სიდუხჭირეში გამოწრთობილი ფრიად. მიტომაც დარჩა იგი არა მარტო დიდი ვირტუოზი ბოლორითმისა, არამედ დიდი მცოდნე ადამიანურ ვნებათა, ცხოვრეთა შელეწვისა, დიდი პოლიტიკური აღრეკვებისა.

ევროპული დეკადანსის პერიოდში წარმოშვებულმა მწერლებმა, მაგრად

ბონდო კეშელავა

ორი ღექსი

გაზაფხულია

გაზაფხულია, მზემ გამიცინა,
ფრთებს აფათქუნებს ცისკენ გუგული.
ნამმა ბალახი ააციმციმა,
ყვავილს ათრთოლებს ფუტკრის ზუზუნი.
გაზაფხულია, მდერის ბუნება,
აყრია ალა ტოროლამ ყელი.
ჩანჩქერი კლდეებს ებუბუნება,
მარად ჭაღარა და ბედნიერი.
სულს ახასხასებს ჩუხჩუხი მისი,
ხეც ჩანჩქერივით დახატულია.
შორს მეომრების გუგუნი ისმის,
ამხანაგებო! გაზაფხულია...

ცისკარი

საოცნებოა ცისკარი მაშინ,
როს შეიჭრება ცაში ნათელი.
ნეტარებაა ჩიტების ხმაში,
ყაფწაძებს არხევს პურის თაველი.
ცისკარია თუ ცახცახი ჰქვია,
რად არი ეგზომ ის საამური! —
კაშკაშა მთვარე ფითრად აქცია,
ზეცა თრთის როგორც სიასამური.
როს ცისკარს ვუმზერ, ვცახცახებ მაშინ,
ამ განცდას, ამ წუთს, ნეტავ რა ჰქვია...
ის ციდან ჩუმად ძოფრიხდა ბარში
და მე ნათელი შემომაფრქვია.

მარიკა გარათაშვილი

საგაზაფხულო სიმღერა

გაზაფხულის ტკბილ სიზმრებით დათენთილი,
ოცნებებში გახვეული, მე ამ დილით
გულის ჩურჩულს დავემონე!
და არ ვიცი, გაღვიძებულ ბაღჩის ხმები,
თუ ძვირფასი მეგობარის ნაბიჯები
მესმა ვგონე?!...

ის შორს არის!... და რაც მისთვის უნდა მეთქვა,
იმეორებს ახლა ჩემი გულის ფეთქვა,
დაფარულად.
არ მეგონა! რაც მის სახელს შორით ვუყვლი,
თურმე აგერ სამი ჭრელი გაზაფხული
გაპარულა!

მან გმირულად გადიარა შორი გზები
და როდესაც გამარჯვების სიმღერები
მოდის შორით,
ფიქრით ვხედავ ვაჟკაცს—ვარსკვლავთვალედინს...
არა! ვფიცავ, ასე არვის ჰყვარებია
გულის სწორი!

ქსენია მჟავია

დღესასწაული

თითქოს ყვავილნი ცვივიან ციდან,
წარმტაცნი, ნაზნი, ტრფობით
მხმობელნი,
რიჟრაჟს ამოჰყვა ნათელი, წმინდა
ალერსი გულის დამათრობელი.

დღეს ყველას სახეს ღიმილი
ჰმოსავს,
სიხარულის ზღვამ მკერდიც აგვივსო.
ვაშა, დიდება სტალინურ დროშას,
სამარადისოდ, სამარადისოდ!

ცავ, იბრწყინვალე, ზღვავ, ნუღარ
დაობ,
ნიავო, ველად ჰფენდე არაკებს,
ქვაო, ნუ სდუმხარ, გაცოცხლდი ჰთქო
შენც, დედამიწავ, ილაპარაკე!

ილაპარაკე, ამ სიწყნარეში,
როს ზარბაზნები აღარ გრგვინავენ,
როცა ბალახის ჩურჩულიც ესმის
ვარსკვლავებს, მარად დაუძინარებს.

ისინი მუდამ ენთნენ ზეცაში,
ჩვენ დაგვხაროდნენ და გვიღიმოდნენ,
ოაგრამ მიწაზე რომ ნათელია,
სად იპოვნინ ბრწყინვას იმოდენს!

დღესასწაულიც აი რას ჰქვიან,
გულმა რა იგრძნო, თვალმა ნახა (ra!
ცამ მზის ალერსი გადმოგვაფრქვია
და გამარჯვების მოსვლა გვახარა.

ლევან ასათიანი

მწერლის გზა

არიან მწერლები, რომლებიც თავის შემოქმედების ობიექტად ერთ მთავარ თემას ისახავენ, მას ევლებიან თავს, მის გაშუქებას ანდომებენ თავის ნიჭსა და ლიტერატურულ ოსტატობას.

ასეთი მწერლებისა რიცხვს ეკუთვნის დავით სულიაშვილიც.

რევოლუციური მოძრაობის ისტორია საქართველოში, მისი პირველი ალმავლობის პერიოდი, რომელმაც თავისი უმაღლესი განვითარება ნახა 1905 წლის ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ რევოლუციაში; შემდეგ რევოლუციის დამარცხებისა და რეაქციის პერიოდი (1908-12 წ.წ.); ბოლოს რევოლუციური მოძრაობის ხელახალი ალმავლობის წლები, რევოლუციონერ-ემიგრანტთა ცხოვრება უცხოეთში, მათი მუშაობა, მათი დაბრუნება 1917 წელს ლენინთან ერთად რევოლუციურ რუსეთში—აი ის თემატიური არე, რომლის სივრცეზედაც იშლება დავით სულიაშვილის ნაწარმოებთა შინაარსი.

რევოლუციური მოძრაობის ქარიშხლიან ჰაერს დავით სულიაშვილის სახით ჰყავს თავისი ერთგული და ბეჯითი მემატიანე.

ალსანიშნავია ის გარემოება, რომ ზემოხსენებული თემატიკა არ წარმოადგენს დ. სულიაშვილისათვის შემთხვევითსა და გარედან შემოსულ ობიექტს შეფოქმედებითი დაინტერესებისათვის.

პირიქით, ეს თემატიური არე ორგანიულია მისი ლიტერატურული მთავარეებისათვის, უფრო მეტიც—იგი წარმოადგენს მისი პირადი ადამიანური ცხოვრების ნაწილს, იმ დიდსა და ნათელ ფონს, იმ პოლიტიკურსა და საზოგადოებრივ გარემოცვას, სადაც მან გაატარა თავისი ბავშვობა, ყრმობა და ჭაბუკობა, სადაც ის ზრდილა, როგორც ადამიანი და შეგნებული მოქალაქე, სადაც მან მიიღო რევოლუციური ნათლობა, გამოიმუშავა მსოფლმხედველობა და ეზიარა ჩვენი ეპოქის მაღალ იდეურობას.

აქის შემდეგ საკვირველი არაა, რომ მისი პირადი ცხოვრება ესოდენ მჭიდროდ არის დაკავშირებული მისი ლიტერატურული შემოქმედების იდეურ-შინაარსობრივ გარემოსთან.

დავით სულიაშვილის შემოქმედებითი მუშაობის გასთვალისწინებლად უადგილო არ იქნება ამიტომ გავიხსენოთ მისი ცხოვრების ძთავარი ეტაპებიც.

ის ღარიბი დიაკვნის ოჯახშია დაბადებული და გაზრდილი. თავისი მშობლების ოჯახიც, ბავშვური ლღეებიც და გარემო ბუნებაც შთაბეჭდილებანი სულიაშვილს საუცხოოდ აქვს აღწერილი თავის უკანასკნელ წიგნში, რომელსაც ეწოდება „მოთხრობები შორეულზე“.

შემდეგი ეტაპი ცხოვრებისა — მნიშვნელოვანი და სამახსოვრო—ეს არის სწავლა გორის სასულიერო სემინარიაში. პირველი შეხვედრა მოსწავლე სოსო ჯუღაშვილთან, პირველი გაცნობა უცხო ადამიანებისა, მეგობრებისა შეძენა, ძველი ქართული ქალაქის ძოსახლეობის ადათ-ჩვეულების.

შემდეგ თბილისის სასულიერო სასწავლებელი, მარქსისტულ ჯგუფში ჩაწერა, რომელსაც ხელმძღვანელობს ახალგაზრდა სტალინი. მუშათა მოძრაობით გატაცება, მუშათა წრეებში სიარული პროპაგანდა-აგიტაციისათვის ნაძალადევსა და დიდუბეში; სემინარიიდან გამოსვლა.

მუშათა ფარული მასებთან დაახლოვების მიზნით 1903 წელს ბათუმში წასვლა და ქარხანაში უბრალო მუშად შესვლა. იმავე წელს საზღვარგარეთ წასვლა სწავლის გასაგრძელებლად.

ქ. ლაიპციგში ცხოვრება და იქ ბოლშევიკურ ჯგუფში მუშაობა; 1905 წელს, რუსეთში რევოლუციის დაწყებასთან ერთად, დ. სულიაშვილი თავის ამხანაგებთან ერთად ბრუნდება სამშობლოში, რევოლუციურ მოძრაობაში მონაწილეობის მისაღებად.

ისევ არალეგალური მუშაობა. 1905 წელს თბილისის ქალაქის თვითმმართველობაში შემდგარ კრებაზე მონაწილეობა, რომელიც იარაღით იქნა კაზაკების მიერ დაშლილი. შემდეგ ჰიათურაში მუშაობა, რევოლუციური პროპაგანდა მუშათა შორის. 1905 წ. დეკემბრის შეიარაღებულ აჯანყებაში მონაწილეობა. მონაწილეობა წითელ რაზმში, რომელმაც ხარაგოულში იერაღი აიყარა ტენგინის პოლკის ასეულს.

შემდეგ რევოლუციის დამარცხება, რეაქციის გამძვინვარება, დაპატიმრება და მოლოდინი სასჯელის. გაქცევა ქუთაისის ციხიდან სხვა ამხანაგებთან ერთად, ციხეში გაყვანილი საიდუმლო გვირაბის საშუალებით. ერთხანს ბაკოში მუშაობა არალეგალურად, შემდეგ ისევ საზღვარ-გარეთ გაქცევა.

ამის შემდეგ მთელი რიგი წლების მანძილზე უცხოეთში ყოფნა, მუშაობა ბოლშევიკურ ჯგუფთან ერთად, ბოლოს 1917 წელს, რევოლუციის დაწყებისთანავე, ლენინთან ერთად, ჩამოსვლა რუსეთში.

აი მოკლედ ეპიზოდები დ. სულიაშვილის ცხოვრებისა. მშრალი ჩამოთვლაც კი ამ ცალკეული ეპიზოდებისა გვაგრძნობინებს იმ მღელვარე ეპოქას, რომელშიც მოუხდა ცხოვრება და ხასიათის წრთობა დ. სულიაშვილს. და აი, ეს ეპოქა აისახა მეტის თუ ნაკლების ძლიერებით მის სხვადასხვა წიგნებში.

* * *

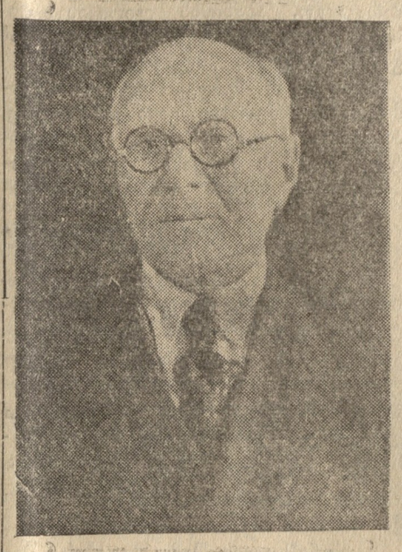

დ. სულიაშვილის კალამს ეკუთვნის მრავალი მემუარულ-ავტობიოგრაფიული და ბელეტრისტული ნაწარმოები. ძნელია ზღვარის დადება, თუ სად თავდება პირადი მოგონება, რეალურ-ისტორიული ფაქტოლოგია და სად იწყება ფანტაზიის შექმნილ სიტუაციათა მხატვრული განზოგადოება დ. სულიაშვილის წიგნებში. მისი ბელეტრისტული ხასიათის ნაწარმოებნი, რომელთაც რევოლუციური წარსული აქვთ შინაარსად, ემყარებიან რეალურ-ისტორიულ მოვლენებს და ავტორის პირადი ცხოვრების გამოცდილებას, ავტობიოგრაფიულ ფაქტებს, უშუალოდ განცდილ შთაბეჭდილებებს.

დ. სულიაშვილის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ თავის ავტობიოგრაფიულ ნაწერებში ის ბევრ შემთხვევაში გვევლინება მეტად მიმზიდველ მხატვრად, რომელიც დიდის ინტიმობით, უალრესი გულწრფელობით გვიამბობს თავისი ცხოვრების ეპიზოდებს, აგვიწერს საზოგადოებრივ გარემოს, რევოლუციური მოძრაობის სურათებს, გვიჩვენებს ბუნებასა და ადამიანების ხასიათს.

გაიხსენეთ ადგილები მისი ძალიან კარგი წიგნიდან „მოთხრობები შორეულზე“, — რა მომხიბლავად აქვს ავტორს აწერილი ბავშვობის სურათები — სურამის პეიზაჟი ძველი ციხე-სიმაგრის ფონზე, დედ-მამა, ცალობა, რკინის გზა, ზამთარი, ზაფხული, პირველი შთაბეჭდილებანი სკოლაში და სხვ. ივივე შეიძლება ითქვას ამ წიგნის სხვა ადგილების გამოც, სადაც ავტორი აგვიწერს თავის ცხოვრებას გორის სასწავლებელსა და თბილისს სემინარიაში.

აქვე უნდა აღინიშნოს უკანასკნელ ხანებში გამოქვეყნებული მოგონებანი დ. სულიაშვილისა, სადაც აწერილია ავტორის ცხოვრება ლაიპციგში, ემიგრაციის წლებში...

დ. სულიაშვილის ბელეტრისტულ ნაწარმოებთა თემატიკისა და იდეურ-მხატვრული ღირებულების გასათვალისწინებლად საკმარისია შეგვეხოთ რამდენიმე მათგანს, რომლებიც წარმოდგენას მოგვცემენ, როგორც ავტორის მსოფლმხედველობის ფორმირებაზე, ისე მისი მხატვრული შემოქმედების თავისებურებაზე.

ერთ-ერთ ყველაზე ადრინდელ ნაწარმოებს დ. სულიაშვილისა წარმოადგენს დღიურის სახით დაწერილი მოთხრობა „გულის ძიება“, დაბეჭდილი 1916 წელს, გაზეთ „სახალხო ფურცლის“ დამატებებში. ამ ნაწარმოებს ქვესათაურად აწერია „ემიგრანტის დღიურიდან“.

ეს ნაწარმოები მკითხველს აცნობს ემიგრანტის ცხოვრებას, სამშობლოდან გადახვეწილ ადამიანის მწვავე განცდებსა და გრძნობებს, მის დაუცხრომელ ოცნებას მოძალად გამარჯვებაზე, პირად ბედნიერებაზე, რომელიც მჭიდრო ძაფებით არის დაკავშირებული ხალხის, სამზოგადოების კეთილდღეობასთან.

მაგრამ საინტერესო და საგულისხმო ამ ნაწარმოებში არის განსაკუთრებით ერთი მომენტი, რომელიც აძლიერებს მის ისტორიულ-მხატვრულ ღირებულებას.

ეს მომენტია ნაწარმოების მთავარი პერსონაჟის შეგნებაში კლასობრივი ბრძოლის იდეის დიდ და ღრმა პატრიოტულ იდეასთან დაკავშირებისა, აწუ, უკეთ რომ ვთქვათ, სოციალურ სამართლიანობისათვის ბრძოლის იდეის გაახრება, როგორც სამშობლოს სიყვარულის, მშობელი ქვეყნის სამსახურის იდეისა.

ფსიქოლოგიურად ეს ნაწარმოები, როგორც საერთოდ ადრინდელი შემოქმედება ყოველი დამწყები მწერლისა, ატარებს საგრძნობი სქემატიურობის ბეჭედს, აქ მრავლადაა მხატვრულად გაუმართლებელი ადგილები, შემთხვევითი პერსონაჟები, მკრთალად მოხაზული ხასიათები, სამაგიეროდ ძლიერ შთაბეჭდილებაა სტოვებს დასასრული მოთხრობისა, სადაც ავტორს მოცემული აქვს ღრმა და წრფელი გრძნობებით გამსქვალული პოლოგია სამშობლისა, ეს ნამდვილი ჰიმნი, მიმართული მშობლიური ქვეყნისა და მისი მომხიბლავი ბუნებისადმი.

* * *

დ. სულიაშვილის კალამს ეკუთვნის შედარებით დიდი პროზაული ნაწარმოებებიც, როგორც მაგალითად „კედელი“ და „მეორე დღეს“. მაგრამ მწერლის მხატვრულ ფიზიოგნომიას ხშირად უფრო მისი მცირე ფორმის ნაწარმოებები ამჟღავნებენ, სადაც კონდენსირებულად არის მოცემული მისი მსოფლმხედველობა და მხატვრული შესაძლებლობა.

დ. სულიაშვილის ნაწარმოებთაგან მეტად პოპულარულ მოთხრობას წარმოადგენს „ჩიკორი“.

მოთხრობის სათაური იმავე დროს არის ზედმეტ სახელად შერქმეული სახელწოდება ანალიზირდა პრაქტიკოსი რევოლუციონერისა, რომელიც არალეგალურ მუშაობას ეწევა მეფის მთავრობის დასამბობად. მოთხრობა შესანიშნავ წარმოდგენას გვაძლევს რევოლუციის იმ „ქიანჭველების“ შესახებ,—ამ სიტყვის ფაღალი და კეთილშობილი მნიშვნელობით, — რომელთა გარეშე შეუძლებელი იყო რევოლუციური იდეისა და საქმის გამარჯვება.

დ. სულიაშვილი მეტად მკვეთრად და დასამახსოვრებლად გვიხატავს რევოლუციის ამ რიგითი ჯარისკაცის პორტრეტს:

„არავინ იცოდა მისი ნამდვილი სახელი და გვარი, ყველა ჩიკორს ეძახდა. იცოდენ, რომ ცქვიტი და მოუსვენარი ჩიკორი მუდამ მზად იყო ყოველი პარტიული დავალება სისწრაფით შეესრულებინა...

— აბა, ჩიკორ, ნაძალადევში ლავაშები (ე. ი. პროკლამაციები—ლ. ა.) უნდა წაიღო!...

— ჩიკორ! ჩოფურა უნდა ნახო და კავშირთან მიიყვანო!...

— ჩიკორ! ქაღალდი აღარ არის და უნდა მოიტანო... და ჩიკორიც გარბოდა...

მალე ჩიკორი მომუშავეთათვის აუცილებელი კავშირი შეიქნა—სტამბასთან მიჩვეული, არალეგალურ ლიტერატურის გადამტანი, პროკლამაციების დამბეჭდელი, კავშირი კომიტეტსა და პერიფერიებს შორის, მუდამ მოძრავი და სიცოცხლით სავსე.

დაბალი ტანი, მოკლე ფეხები, ოდნავ გამობერილი მუცელი და ზედ კომბინოტოს თავი,—ცქრიალა თვალებით, — მართლა ჩიკორს მიაგავდა.

არავინ იცოდა, როდის დაერქვა ეს სახელი...

... კონსპირატიული მუშაობა იზიდავდა მას და როდესაც კალათში ჩაწყობილ ნაბეჭდს, ზევიდან დალაგებული კვერცხებით, არალეგალურ სტამბაში მიიტანდა, ამაყად ამოუდგებოდა გვერდით ასოთამწყობს და გატაცებით მოუყვებოდა, როგორ გამოიტანა ასოები ლეგალურ სტამბიდან, როგორ გაუარა გვერდით „დვორნიკს“, მერე „გოროდოვოის“ და ვითომ სოფელი კვერცხის გამყიდავია — ხით დაწერილი მოთხრობა „გულის ძიება“, დაბეჭდილი 1916 წელს, გაზეთ „სახალხო ფურცლის“ დამატებებში. ამ ნაწარმოებს ქვესათაურად აწერია „ემიგრანტის დღიურიდან“.

ეს ნაწარმოები მკითხველს აცნობს ემიგრანტის ცხოვრებას, სამშობლოდან გადახვეწილ ადამიანის მწვავე განცდებსა და გრძნობებს, მის დაუცხრომელ ოცნებას მოძალად გამარჯვებაზე, პირად ბედნიერებაზე, რომელიც მჭიდრო ძაფებით არის დაკავშირებული ხალხის, საზოგადოების კეთილდღეობასთან.

მაგრამ საინტერესო და საგულისხმო ამ ნაწარმოებში არის განსაკუთრებით ერთი მომენტი, რომელიც აძლიერებს მის ისტორიულ-მხატვრულ ღირებულებას.

ეს მომენტია ნაწარმოების მთავარი პერსონაჟის შეგნებაში კლასობრივი ბრძოლის იდეის დიდ და ღრმა პატრიოტულ იდეასთან დაკავშირებისა, აწუ, უკეთ რომ ვთქვათ, სოციალურ სამართლიანობისათვის ბრძოლის იდეის გაახრება, როგორც სამშობლოს სიყვარულის, მშობელი ქვეყნის სამსახურის იდეისა.

ფსიქოლოგიურად ეს ნაწარმოები, როგორც საერთოდ ადრინდელი შემოქმედება ყოველი დამწყები მწერლისა, ატარებს საგრძნობი სქემატიურობის ბეჭედს, აქ მრავლადაა მხატვრულად გაუმართლებელი ადგილები, შემთხვევითი პერსონაჟები, მკრთალად მოხაზული ხასიათები, სამაგიეროდ ძლიერ შთაბეჭდილებაა სტოვებს დასასრული მოთხრობისა, სადაც ავტორს მოცემული აქვს ღრმა და წრფელი გრძნობებით გამსქვალული პოლოგია სამშობლისა, ეს ნამდვილი ჰიმნი, მიმართული მშობლიური ქვეყნისა და მისი მომხიბლავი ბუნებისადმი.

* * *

დ. სულიაშვილის კალამს ეკუთვნის შედარებით დიდი პროზაული ნაწარმოებებიც, როგორც მაგალითად „კედელი“ და „მეორე დღეს“. მაგრამ მწერლის მხატვრულ ფიზიოგნომიას ხშირად უფრო მისი მცირე ფორმის ნაწარმოებები ამჟღავნებენ, სადაც კონდენსირებულად არის მოცემული მისი მსოფლმხედველობა და მხატვრული შესაძლებლობა.

დ. სულიაშვილის ნაწარმოებთაგან მეტად პოპულარულ მოთხრობას წარმოადგენს „ჩიკორი“.

მოთხრობის სათაური იმავე დროს არის ზედმეტ სახელად შერქმეული სახელწოდება ანალიზირდა პრაქტიკოსი რევოლუციონერისა, რომელიც არალეგალურ მუშაობას ეწევა მეფის მთავრობის დასამბობად. მოთხრობა შესანიშნავ წარმოდგენას გვაძლევს რევოლუციის იმ „ქიანჭველების“ შესახებ,—ამ სიტყვის ფაღალი და კეთილშობილი მნიშვნელობით, — რომელთა გარეშე შეუძლებელი იყო რევოლუციური იდეისა და საქმის გამარჯვება.

დ. სულიაშვილი მეტად მკვეთრად და დასამახსოვრებლად გვიხატავს რევოლუციის ამ რიგითი ჯარისკაცის პორტრეტს:

„არავინ იცოდა მისი ნამდვილი სახელი და გვარი, ყველა ჩიკორს ეძახდა. იცოდენ, რომ ცქვიტი და მოუსვენარი ჩიკორი მუდამ მზად იყო ყოველი პარტიული დავალება სისწრაფით შეესრულებინა...

— აბა, ჩიკორ, ნაძალადევში ლავაშები (ე. ი. პროკლამაციები—ლ. ა.) უნდა წაიღო!...

— ჩიკორ! ჩოფურა უნდა ნახო და კავშირთან მიიყვანო!...

— ჩიკორ! ქაღალდი აღარ არის და უნდა მოიტანო... და ჩიკორიც გარბოდა...

მალე ჩიკორი მომუშავეთათვის აუცილებელი კავშირი შეიქნა—სტამბასთან მიჩვეული, არალეგალურ ლიტერატურის გადამტანი, პროკლამაციების დამბეჭდელი, კავშირი კომიტეტსა და პერიფერიებს შორის, მუდამ მოძრავი და სიცოცხლით სავსე.

დაბალი ტანი, მოკლე ფეხები, ოდნავ გამობერილი მუცელი და ზედ კომბინოტოს თავი,—ცქრიალა თვალებით, — მართლა ჩიკორს მიაგავდა.

არავინ იცოდა, როდის დაერქვა ეს სახელი...

... კონსპირატიული მუშაობა იზიდავდა მას და როდესაც კალათში ჩაწყობილ ნაბეჭდს, ზევიდან დალაგებული კვერცხებით, არალეგალურ სტამბაში მიიტანდა, ამაყად ამოუდგებოდა გვერდით ასოთამწყობს და გატაცებით მოუყვებოდა, როგორ გამოიტანა ასოები ლეგალურ სტამბიდან, როგორ გაუარა გვერდით „დვორნიკს“, მერე „გოროდოვოის“ და ვითომ სოფელი კვერცხის გამყიდავია — იძახდა: „კვერცხები, კვერცხებიი“!...“ და სხვ.

ავტორი გვიამბობს მოთხრობაში ამ პატარა, შეუმჩნეველი, მაგრამ რევოლუციური ბრძოლისათვის უალრესად საჭიროებელ და უუცილებელი არალეგალური შემადგენლობის ცხოვრების ისტორიას. ჯერ ლიფ ... [illegible] ... ლსინოში მუშაობა, შემდეგ ზიგზის სწავლა, გატაცებული კითხვა ნიჭიერი ბავშვისა, დაახლოვება რევოლუციონერ სტუდენტებთან, პირველი რევოლუციური ბროშურების გაცნობა, პირველი დავალების შესრულება — პროკლამაციების გადაყრა თეატრის ქანდარიდან მაყურებელთა დარბაზში.

ამ პირველი „ნათლობის“ შემდეგ მტკიცედ დადგომა არალეგალური რევოლუციური მუშაობის მძიმე, ეკლიან და სახიფათო გზაზე, რომელიც იმავე დროს სიამაყით, კეთილშობილი აღფრთოვანებით და მოვალეობის შეგნების საამო განცდით ავსებენ ადამიანის არსებას.

ავტორი აგვიწერს ჩიკორის შემდგომ რევოლუციურ მოღვაწეობას, მის მუშაობას არალეგალურ სტამბაში, რომელიც მივარდნილ უბანში მდგომ პატარა ქოხის სარდაფშია მოთავსებული, აგვიწერს სტამბის მუშაობას, ჩიკორის მიერ პროკლამაციების გავრცელებას მუშებს შორის, ათასს განსაცდელს და სახიფათო ხრიკებს ამ განსაცდელის თავიდან ასაშორებლად, მის აქტიურ მონაწილეობას მთავრობის საწინააღმდეგო დემონსტრაციებში, ბოლოს მის პატიმრობას, ტატილსა, მაგრამ უიმედო სიყვარულს არალეგალურად მომუშავე უცნობ ახალგაზრდა ასულისადმი, რომელმაც მაა ციხის საავადმყოფოში ჩუმად მოუტანა ფანჯრის რკინების გასაჭრელი პატარა ხერხები. დაბოლოს ავტორი აგვიწერს ჩიკორის ციხიდან გაქცევას, მის მიერ იარაღის საწყობის გამართვას და გმირულ სიკვდილს საწყობზე თავდამსხმელ კაზაკებთან შეუპოვარ ბრძოლაში.

ისტორია ამ პატარა რევოლუციონერი მებრძოლისა ავტორს ნაამბობი აქვს დიდის უშუალო გულწრფელობით, უბრალოდ, მარტივად, და თუ ხშირად ის სცოდავს მხატვრული სრულყოფილებისა და სტილის წინაშე, სამაგიეროდ ახერხებს მკითხველის შეგნებაში გამოკვეთოს მონუმენტალური სახე გმირი მებრძოლისა, სამუდამო დაუვიწყარი, სამახსოვრო ტიპი არალეგალური მებრძოლი მუშაკისა, პროფესიონალი რევოლუციონერისა.

დ. სულიაშვილის დამსახურებაც სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ მან ქართულ მხატვრულ ლიტერატურის ტიპების გალერეას შემატა რეალურ ცხოვრების სინამდვილიდან აღებული ეს ცოცხალი და სამახსოვრო პროფილი.

დ. სულიაშვილის ნაწარმოებთა შორის მეტად პოპულარული იყო და არის მოთხრობა „ნაღვერდალიც“, აქ მეტად არის დასასხებული ჩვენი ავტორი თავის პირადი ცხოვრების რეალურ ფაქტებსა და მოვლენებს.

მთავარი გმირი მოთხრობისა დიაკვნის შვილი გოგია,—ეს ხომ ავტორია და მთელი რიგი სიტუაციებისა, ეს ხომ მისი ცხოვრების ნამდვილ ამბების ასლს წარმოადგენს? მით უმეტეს უახლოვდება ავტორი მხატვრულ დამაჯერებლობას ამ მოთხრობაში, მით უფრო მეტის ინტიმობით ახერხებს მომქმედ პერსონაჟთა ხასიათების დახატვასა და გამჟღავნებას.

დიაკვნის შვილის გოგიას რევოლუციური თავგადასავალი წარმოადგენს მოთხრობის შინაარსს; ჯერ ძველი სემინარიის პოლიტიური რეჟიმის ასახვა, შემდეგ გამოგდებული სემინარიელის პირველი ნაბიჯები ცხოვრებაში და შემდგომი გრძელი გზა, აღსავსეა ადფრთოვანებებით, თავგანწირვით, ოცნებით და იმავე დროს გაჭირვებით, წვალებით, ფიზიკური გვემით. შეუძლებელია დღევანდელმა და მომავალმა თაობებმა წაიკითხონ ეს მოთხრობა და არ იგრძნონ მაღალი კეთილშობილება და სულის სიდიადე იმ რამდენიმე ახალგაზრდა თაობისა, ვინც შავი რეაქციის ეპოქაში, საშინელი პოლიტიკური რეჟიმის, პირობებში, თავგანწირულად იბრძოდა თავისი ხალხის სოციალური თავისუფლებისათვის, სამშობლოს ნათელი და მზიური მომავლისათვის.

ავტორი ამ მოთხრობაშიდაც აგვიწერს ჩვეულებრივი ხიფათითა და ფათერაკით აღსავსე გზას ცხრაასიანი, ცხრაასხუთიანი, ცხრაასდინი სასჯელის. გაქცევა ქუთაისის ციხიდან სხვა ამხანაგებთან ერთად, ციხეში გაყვანილი საიდუმლო გვირაბის საშუალებით. ერთხანს ბაკოში მუშაობა არალეგალურად, შემდეგ ისევ საზღვარ-გარეთ გაქცევა.

ამის შემდეგ მთელი რიგი წლების მანძილზე უცხოეთში ყოფნა, მუშაობა ბოლშევიკურ ჯგუფთან ერთად, ბოლოს 1917 წელს, რევოლუციის დაწყებისთანავე, ლენინთან ერთად, ჩამოსვლა რუსეთში.

აი მოკლედ ეპიზოდები დ. სულიაშვილის ცხოვრებისა. მშრალი ჩამოთვლაც კი ამ ცალკეული ეპიზოდებისა გვაგრძნობინებს იმ მღელვარე ეპოქას, რომელშიც მოუხდა ცხოვრება და ხასიათის წრთობა დ. სულიაშვილს. და აი, ეს ეპოქა აისახა მეტის თუ ნაკლების ძლიერებით მის სხვადასხვა წიგნებში.

* * *

დ. სულიაშვილის კალამს ეკუთვნის მრავალი მემუარულ-ავტობიოგრაფიული და ბელეტრისტული ნაწარმოები. ძნელია ზღვარის დადება, თუ სად თავდება პირადი მოგონება, რეალურ-ისტორიული ფაქტოლოგია და სად იწყება ფანტაზიის შექმნილ სიტუაციათა მხატვრული განზოგადოება დ. სულიაშვილის წიგნებში. მისი ბელეტრისტული ხასიათის ნაწარმოებნი, რომელთაც რევოლუციური წარსული აქვთ შინაარსად, ემყარებიან რეალურ-ისტორიულ მოვლენებს და ავტორის პირადი ცხოვრების გამოცდილებას, ავტობიოგრაფიულ ფაქტებს, უშუალოდ განცდილ შთაბეჭდილებებს.

დ. სულიაშვილის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ თავის ავტობიოგრაფიულ ნაწერებში ის ბევრ შემთხვევაში გვევლინება მეტად მიმზიდველ მხატვრად, რომელიც დიდის ინტიმობით, უალრესი გულწრფელობით გვიამბობს თავისი ცხოვრების ეპიზოდებს, აგვიწერს საზოგადოებრივ გარემოს, რევოლუციური მოძრაობის სურათებს, გვიჩვენებს ბუნებასა და ადამიანების ხასიათს.

გაიხსენეთ ადგილები მისი ძალიან კარგი წიგნიდან „მოთხრობები შორეულზე“, — რა მომხიბლავად აქვს ავტორს აწერილი ბავშვობის სურათები — სურამის პეიზაჟი ძველი ციხე-სიმაგრის ფონზე, დედ-მამა, ცალობა, რკინის გზა, ზამთარი, ზაფხული, პირველი შთაბეჭდილებანი სკოლაში და სხვ. ივივე შეიძლება ითქვას ამ წიგნის სხვა ადგილების გამოც, სადაც ავტორი აგვიწერს თავის ცხოვრებას გორის სასწავლებელსა და თბილისს სემინარიაში.

აქვე უნდა აღინიშნოს უკანასკნელ ხანებში გამოქვეყნებული მოგონებანი დ. სულიაშვილისა, სადაც აწერილია ავტორის ცხოვრება ლაიპციგში, ემიგრაციის წლებში...

დ. სულიაშვილის ბელეტრისტულ ნაწარმოებთა თემატიკისა და იდეურ-მხატვრული ღირებულების გასათვალისწინებლად საკმარისია შეგვეხოთ რამდენიმე მათგანს, რომლებიც წარმოდგენას მოგვცემენ, როგორც ავტორის მსოფლმხედველობის ფორმირებაზე, ისე მისი მხატვრული შემოქმედების თავისებურებაზე.

ერთ-ერთ ყველაზე ადრინდელ ნაწარმოებს დ. სულიაშვილისა წარმოადგენს დღიურის სახით დაწერილი მოთხრობა „გულის ძიება“, დაბეჭდილი 1916 წელს, გაზეთ „სახალხო ფურცლის“ დამატებებში. ამ ნაწარმოებს ქვესათაურად აწერია „ემიგრანტის დღიურიდან“.

ეს ნაწარმოები მკითხველს აცნობს ემიგრანტის ცხოვრებას, სამშობლოდან გადახვეწილ ადამიანის მწვავე განცდებსა და გრძნობებს, მის დაუცხრომელ ოცნებას მოძალად გამარჯვებაზე, პირად ბედნიერებაზე, რომელიც მჭიდრო ძაფებით არის დაკავშირებული ხალხის, საზოგადოების კეთილდღეობასთან.

მაგრამ საინტერესო და საგულისხმო ამ ნაწარმოებში არის განსაკუთრებით ერთი მომენტი, რომელიც აძლიერებს მის ისტორიულ-მხატვრულ ღირებულებას.

ეს მომენტია ნაწარმოების მთავარი პერსონაჟის შეგნებაში კლასობრივი ბრძოლის იდეის დიდ და ღრმა პატრიოტულ იდეასთან დაკავშირებისა, აწუ, უკეთ რომ ვთქვათ, სოციალურ სამართლიანობისათვის ბრძოლის იდეის გაახრება, როგორც სამშობლოს სიყვარულის, მშობელი ქვეყნის სამსახურის იდეისა.

ფსიქოლოგიურად ეს ნაწარმოები, როგორც საერთოდ ადრინდელი შემოქმედება ყოველი დამწყები მწერლისა, ატარებს საგრძნობი სქემატიურობის ბეჭედს, აქ მრავლადაა მხატვრულად გაუმართლებელი ადგილები, შემთხვევითი პერსონაჟები, მკრთალად მოხაზული ხასიათები, სამაგიეროდ ძლიერ შთაბეჭდილებაა სტოვებს დასასრული მოთხრობისა, სადაც ავტორს მოცემული აქვს ღრმა და წრფელი გრძნობებით გამსქვალული პოლოგია სამშობლისა, ეს ნამდვილი ჰიმნი, მიმართული მშობლიური ქვეყნისა და მისი მომხიბლავი ბუნებისადმი.

* * *

დ. სულიაშვილის კალამს ეკუთვნის შედარებით დიდი პროზაული ნაწარმოებებიც, როგორც მაგალითად „კედელი“ და „მეორე დღეს“. მაგრამ მწერლის მხატვრულ ფიზიოგნომიას ხშირად უფრო მისი მცირე ფორმის ნაწარმოებები ამჟღავნებენ, სადაც კონდენსირებულად არის მოცემული მისი მსოფლმხედველობა და მხატვრული შესაძლებლობა.

დ. სულიაშვილის ნაწარმოებთაგან მეტად პოპულარულ მოთხრობას წარმოადგენს „ჩიკორი“.

მოთხრობის სათაური იმავე დროს არის ზედმეტ სახელად შერქმეული სახელწოდება ანალიზირდა პრაქტიკოსი რევოლუციონერისა, რომელიც არალეგალურ მუშაობას ეწევა მეფის მთავრობის დასამბობად. მოთხრობა შესანიშნავ წარმოდგენას გვაძლევს რევოლუციის იმ „ქიანჭველების“ შესახებ,—ამ სიტყვის ფაღალი და კეთილშობილი მნიშვნელობით, — რომელთა გარეშე შეუძლებელი იყო რევოლუციური იდეისა და საქმის გამარჯვება.

დ. სულიაშვილი მეტად მკვეთრად და დასამახსოვრებლად გვიხატავს რევოლუციის ამ რიგითი ჯარისკაცის პორტრეტს:

„არავინ იცოდა მისი ნამდვილი სახელი და გვარი, ყველა ჩიკორს ეძახდა. იცოდენ, რომ ცქვიტი და მოუსვენარი ჩიკორი მუდამ მზად იყო ყოველი პარტიული დავალება სისწრაფით შეესრულებინა...

— აბა, ჩიკორ, ნაძალადევში ლავაშები (ე. ი. პროკლამაციები—ლ. ა.) უნდა წაიღო!...

— ჩიკორ! ჩოფურა უნდა ნახო და კავშირთან მიიყვანო!...

— ჩიკორ! ქაღალდი აღარ არის და უნდა მოიტანო... და ჩიკორიც გარბოდა...

მალე ჩიკორი მომუშავეთათვის აუცილებელი კავშირი შეიქნა—სტამბასთან მიჩვეული, არალეგალურ ლიტერატურის გადამტანი, პროკლამაციების დამბეჭდელი, კავშირი კომიტეტსა და პერიფერიებს შორის, მუდამ მოძრავი და სიცოცხლით სავსე.

დაბალი ტანი, მოკლე ფეხები, ოდნავ გამ

ᲛᲬᲔᲠᲚᲘᲡ ᲒᲖᲐ

(ᲓᲐᲡᲐᲡᲠᲣᲚᲘ)

ათიანი წლების ახალგაზრდა რევოლუციონერი თაობისას. აქაც აღწერილია დემონსტრაციები, ბრძოლა მეფის პოლიციელებთან და კაზაკებთან, მკაცრი ნეობა ბუშათა წრეებში, პროკლამაციების გავრცელება ხალხში, პატიმრობა და ციხის შავი კედლები, რევოლუციური მოძრაობა ქალაქად და სოფლად, დიდი აღფრთოვანება ხალხისა, წითელი რაზმელების გმირული ბრძოლა შავ რაზმისა და მეფის ჯალათების წინააღმდეგ; მეფის დამსჯელი ჯარების მისვლა საქართველოში და სოფლების აწოიკება, ტრაგიკული ტარავლების წინაშე ხელახლა წამოჩოქებული ხალხისა—ყოველივე ეს ცოცხლად და დაძაბულებლად აქვს აღწერილი ავტორს.

მოთხრობაში დ. სულიაშვილი კარგად ახერხებს ახალგაზრდა **სტალინის** ხელმძღვანელი როლის ასახვას საქართველოს რევოლუციურ მოძრაობაში. მას მეტად ფართოდ აქვს დახატული აგრეთვე 1905 წლის რევოლუციური მოძრაობის სურათები ქართლის სოფელში. აქ ავტორი აძაღლებულა ნამდვილი ხასტვრის დონემდე და მის მიერ ასახული ეპიზოდები მკითხველში იწვევენ ცხოველ ინტერესსა და მღელვარებას.

დ. სულიაშვილის უკანასკნელ ნაწარმოებთა შორის აღსანიშნავია მოთხრობები „მეგობრის სისხლი“, „ოქრო“, „თევდორე“ და სხვ. განსაკუთრებული ყურადღება ჩვენი პრესის და მკითხველთა მასების მართებულად მიიპყრო „თევდორემ“.

ჩვენი ხალხის მეხსიერებას მომავალ თაობათათვის მარტო სახელგანთქმულ მეფეების, ხელდართმთავრებისა და მოღვაწეების სახელი როდი შემოუხაზავს. საქართველოს გმირულ ისტორიაა ამკობენ ავრეთვე სახელები უჩინარ ადამიანებისა, რომლებმაც ხალხის გულში ძარადი უკვდავება დაიმკიდრეს სამშობლოსადმი უანგარო სამსახურით და თავგანწირვით.

ამ თავდადებულ გმირთა რიცხვს ჯკუთვნის მოხუცი მღვდელი თევდორე, — ეს ქართველი ივანე სუსანინი, — რომელმაც ქართლში ბოლოდროელად შეძოწრილი მტერი ტყეებით და უვალ ბილიკებით ატარა გზა დაუბნია და საშუალება მისცა ლუარსაბ მეფეს და გიორგი საკაძეს სასწრაფოდ ჯარი შეეკრიბათ, თავიდან უცხო თავდასხმელებისათვის მიეშვნელოვანი სამხედრო ძალა დაებრისპირებინათ და სავსებით გაენადგურებინათ იგი.

დ. სულიაშვილმა თავის მოთხრობის თემად გამოიყენა ხალხური გადმოცემა მოხუცი მღვდლის თევდორეს შესახებ. ავტორი მარტივად და უბრალოდ გვიხატავს ქართლის სოფლის პეიზაჟს მტრის შემოსევამდე, შემდეგ აგვიწერს უცხოელ ურდოების მოულოდნელ შეძოყრას, ხალხის აწოიკებას, სოფლების გაძარცვას და აკლებას თავდასხმელთა მიერ.

მოხუცი მღვდლის თევდორეს შეპყრობა, მისი ტანჯვა და დამცირება თურქი ჯარისკაცების მიერ—რეალისტური დაძაბულებლობითაა გადმოცემული. საინტერესოა, რომ ავტორი ახერხებს საკუთარი ბუნებრივად გადმოგვცეს მოხუცი მღვდლის შიხაგანი განცდები იმ ძალებში, როცა ის სპარლოოდ გადაწყვეტს მტრებისათვის გზაკვალის აბნევას, თუმცა ის დარწმუნებულია, რომ ამისთვის მას ტანჯვა და სიკვდილი არ ასცდება.

თევდორეს გულში და ცნობიერებაში საკუთარი ბუნებრივად არი შეზავებული ღრმა სიყვარული სამშობლო ქვეყნისა და რელიგიური რწმენა.

მისი ლოცვა და საკუთარი თავისთვის პანაშვიდის გადახდა იმ დროს, როცა ის დამეული გზით წინ მიუძღვის გზა-კვალ აბნეული ტრის ლაშქარს, დიდ პათეტიურობას აღწევს და წრფელ თანაგრძნობას იწვევს მკითხველის გულში.

დ. სულიაშვილის ეს პატარა მოთხრობა მეტად დროულად იქნა დაწერილი სამამულო ომის ძძაფრსა და სასტიკ დღეებში: ის გამსჭვალულია სამშობლოს სიყვარულის კეთილშობილი გრძნობით, მტრისადმი სიძულვილით, გმირული სულით.

აღსანიშნავია ერთი გარემოება: ამ მოთხრობას, ისევე როგორც დ. სულიაშვილის ბევრ სხვა ნაწარმოებს, ახასიათებს კარგი ღირსება: მას ინტერესით კითხულობენ დიდებთან ერთად მოზრდილებიც, პატარა ბავშვებიც.

* * *

დ. სულიაშვილი ღირსეულ ადგილს იჭერს იმ კეთილშობილ მწერლების რიცხვში, რომლებიც თავისი ნაწარმოებებით ამდიდრებენ ხალხის გრძნობას და გონებას, აფართოვებენ მის იდეურ შეხედულებას, ნერგავენ მის გულში სამშობლოს სიყვარულს, სოციალური სამართლიანობისა და ჰუმანიზმის მაღალსა და ნათელ შეგნებას.

ასეთ მწერლების ნაწარმოებთ დიდის ინტერესით კითხულობს ხალხი, მათ სახელს მადლობით იხსენებს მუდამ. ეს მადლობა ღირსეულად აქვს დამსახურებული დავით სულიაშვილსაც.

ᲐᲚᲔᲥᲡᲐᲜᲓᲠᲔ ᲧᲐᲖᲑᲔᲒᲘ

(ᲓᲐᲡᲐᲡᲠᲣᲚᲘ)

ნა ხმელი ბალახის წამოკიდება შეუძლია, რომ პირველში გეგონებათ თიგა თავის თავად მოძრაობაო; მაგრამ როდესაც კაზაკთა გუშაგების მოტყუებაა საკმაოა, ის ჩობის კალთებს წამოიკეცს და გველვივით ქვებში გაძვრება; იგი ძაღლივით ერთგული თავისი მეგობრისა და სიტყვის შეუბრუნებლად თავს სწირავს მისთვის, რადგან მასაც საშუალო საუკუნეების გასალის და იარაღთმტვირთველის სული ცხოვრობს. ბოლოს, ასეთივე ცოცხალი ფიგურაა „ციცინაში“ ამოკაკუნე, ეს მეტის მეტად გავრცელებული ტიპი ქლესა ირამზადასი, რომელიც მზადა მაიმუსის ტყავი ჩაიცვას და მისი ტუდი გამოიბას, რათა ყოველგვარი პაძძუნაობა ჩაიდინოს თავისი უფროსების გასართობად, ამავე დროს კი თავის ხელქვეითებთან ის ქედაღალი და თავხედია.

ყაზბეგის პოლიტიკური მსოფლმხედველობის სიცალო